BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 597

Nota

Wervik, Hellestraat

Verslag van Resultaten

BAAC Vlaanderen bvba
Hendekenstraat 49
9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Titel
Archeologienota Wervik, Hellestraat: Verslag van Resultaten

Auteur(s)
Camille Krug, Charlotte De Smet & Sander De Ketelaere

Erkende archeoloog
Tina Dyselinck 2015/00048

BAAC-Projectnummer
2017-0239

Plaats en datum
Gent, 10 oktober 2017

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 597
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

1 Bureauonderzoek 1
1.1 Beschrijvend gedeelte 1
1.1.1 Juridisch kader en onderzoekstraject 4
1.1.2 Aanleiding onderzoeksopdracht 5
1.1.3 Geplande werken en bodemingrepen 5
1.1.4 Randvoorwaarden 6
1.2 Doelstellingen, methode en strategie 7
1.2.1 Doelstellingen 7
1.2.2 Methode en strategie van het vooronderzoek 7
1.2.3 Organisatie van het vooronderzoek 9
1.2.4 Afwijkingen / Aanpassingen uitvoer onderzoek 10
1.2.5 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding 10
1.3 Assessment van het sporenbestand 12
1.3.1 Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak 12
1.3.2 Stratigrafie van de site 12
1.3.3 Beschrijving sporenbestand 15
1.4 Assessment van vondsten/monsters 36
1.4.1 Kader 36
1.4.2 Methode en technieken van assessment 36
1.4.3 Inventaris 37
1.4.4 Conservatie en behandeling 38
1.4.5 Potentieel op kenniswinst 38
1.5 Assessment van het onderzoeksterrein 40
1.5.1 Landschappelijke en aardkundige situering 40
1.5.2 Historiek 45
1.5.3 Archeologisch kader 45
1.5.4 Datering en interpretatie onderzoeksterrein 45
1.5.5 Verklaren ontbreken archeologisch ensemble 45
1.5.6 Confrontatie resultaten eerder vooronderzoek 45
1.5.7 Onderzoeksvragen: Antwoorden 46
1.5.8 Synthese 50
1.6 Besluit 52
1.6.1 Datering en interpretatie 52
1.6.2 Archeologische verwachting 52
1.6.3 Potentieel op kennisvermeerdering 53
1.6.4 Afweging noodzaak verder vooronderzoek 53
2 Samenvatting 55
3 Lijst met figuren 56
4 Lijst met tabellen 56
6 Bibliografie 57

1 Bureauonderzoek

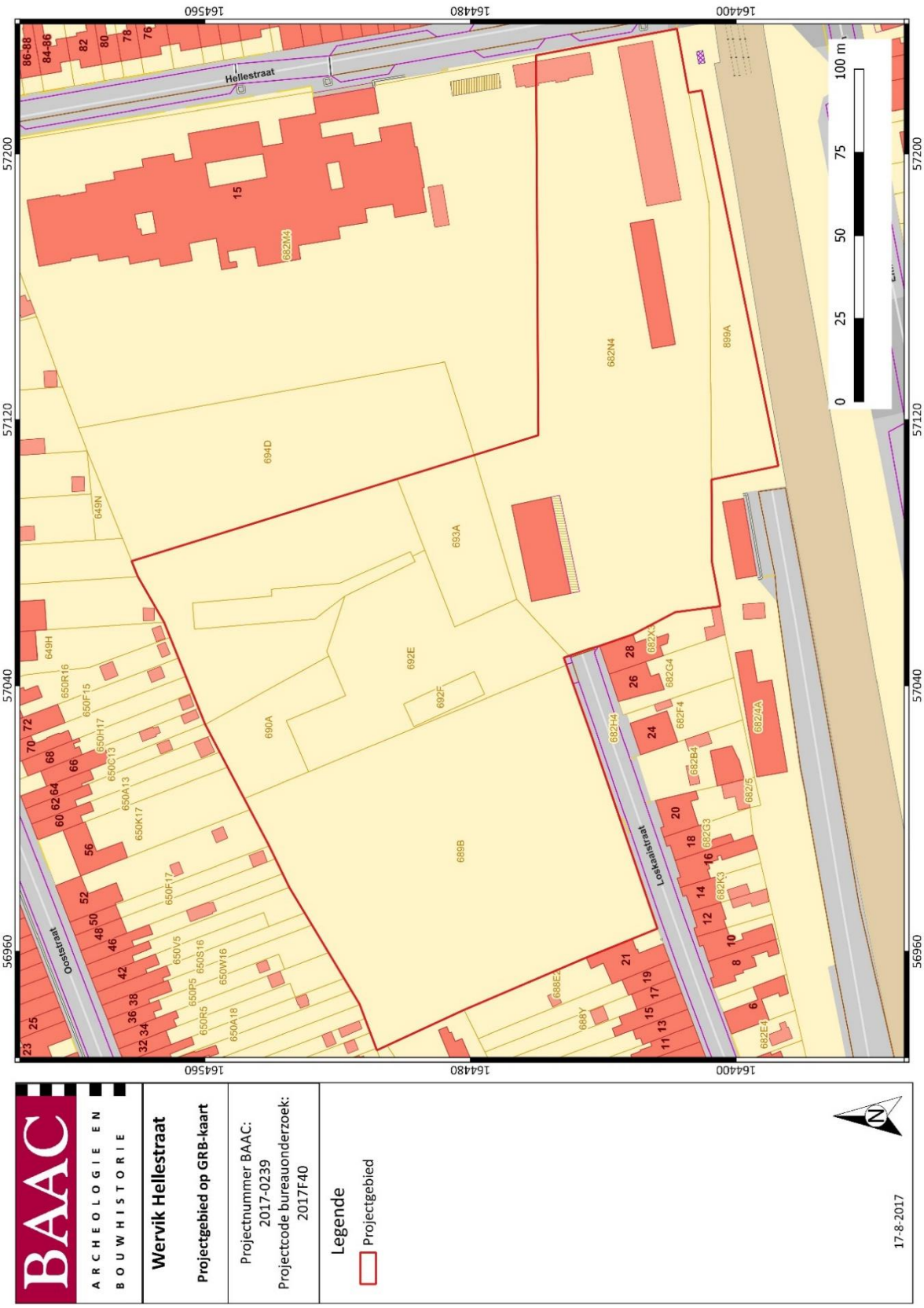
1.1 Beschrijvend gedeelte

Naam site:	Wervik, Hellestraat		
Ligging:	Hellestraat, gemeente Wervik, provincie West-Vlaanderen		
Kadaster:	Wervik, afdeling 1, sectie B, percelen 682n4 (partim), 89b, 690a, 691d (partim), 691e, 692e, 692f, en 693a (partim)		
Lambertcoördinaten (EPSG:31370):	Noord:	x: 57077.39	y: 164581.81
	Oost:	x: 57233.88	y: 164438.02
	Zuid:	x: 57106.15	y: 164386.85
	West:	x: 56930.23	y: 164508.24
Projectcode BAAC Vlaanderen bvba:	2017-0239		
Projectcode bureauonderzoek:	2017F40		
Betrokken actoren:	Camille Krug, veldwerkleider; Sander De Ketelaere, archeoloog; Nathalie Speeckaert, veldtechnicus; Charlotte De Smet, aardkundige		
Betrokken derden:	Niet van toepassing		
Topografische kaart	zie Figuur 1		
Kadasterkaart	zie Figuur 2		

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart[1]

[1] AGIV 2016a

Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)[2]

[2] AGIV 2016c

1.1.1 Juridisch kader en onderzoekstraject

De voorliggende nota omvat de uitgestelde uitvoer van de maatregelen opgelegd na eerder archeologisch vooronderzoek. Dit werd gerapporteerd in "*Archeologienota Wervik Hellestraat (prov. West-Vlaanderen) Verslag van resultaten bureauonderzoek*".[3] Het reeds uitgevoerde vooronderzoek omvat een bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek voor het plangebied werd in 2016 uitgevoerd door Monument Vandekerckhove en verwerkt in een archeologienota.[4] Op basis van de bestudeerde gegevens kon volgende archeologische verwachting opgesteld worden:

"- Landschappelijk is het projectgebied grotendeels gelegen op matig droge zandleembodems. Langs de noordelijke grens van het terrein stroomt de Vuilebeek, die tegenwoordig ingekokerd is. De Leie ligt circa 270m naar het zuiden. Dergelijke ligging is archeologisch interessant.

- Voor de periodes ouder dan de 16de eeuw is er voor het projectgebied, en de onmiddellijke omgeving, geen enkele indicatie betreffende aan- of afwezigheid van bewoning. Wel is duidelijk dat Wervik een rijke geschiedenis heeft die teruggaat tot in de steentijd. In de ruime omgeving werden heel wat vuurstenen artefacten gevonden, voornamelijk uit het neolithicum. Een opgraving ten westen van het plangebied heeft aangetoond dat er ook in de late ijzertijd bewoning was. In de Romeinse periode was Wervik (Viroviacum), een belangrijke nederzetting of vicus die fungeerde als regionaal centrum op religieus, economisch en politiek vlak. Het was een halteplaats op de weg van Boulogne naar Keulen. Opgravingen in het centrum van de stad hebben aangetoond dat de kern van de vicus zich bevond onder de middeleeuwse en huidige stadskern. Het onderzoeksgebied ligt net buiten de historische kern van Wervik. Het is bijgevolg vrij waarschijnlijk dat er Romeinse en/of middeleeuwse sporen aanwezig zijn op het terrein.

- Het historisch kaartmateriaal lijkt er op te wijzen dat de onlangs gesloopte hoeve in het noordelijk deel van het projectgebied een aantal voorlopers heeft gehad, die minstens teruggaan tot in de 16de eeuw. De rest van het plangebied is lang in gebruik geweest als landbouwgrond. Omstreeks het midden van de 20ste eeuw verschenen een aantal gebouwen in het zuidelijke deel van het terrein. Deze werden in het recente verleden gebruikt door de aanpalende school. In het uiterste zuiden van het projectgebied bevond zich een afsplitsing van de spoorweg. In het laatste kwart van de 20ste eeuw werd nog een bijkomend gebouw gezet centraal binnen het plangebied. Ook werd ten westen van de oude hoeve een atletiekpiste aangelegd, en ten oosten een voetbalveld met bijhorende infrastructuur. Welke de weerslag is van al deze structuren op het bodemarchief, is niet duidelijk op basis van de gegevens uit het bureauonderzoek.

- Besluitend kan worden gesteld dat er voor de periodes vroeger dan ca. 1560 (kaart van Deventer) geen gegevens beschikbaar zijn uit het bureauonderzoek om de aan- of afwezigheid van een site binnen het projectgebied te kunnen bevestigen. De gunstige geografische ligging van het projectgebied op matig droge zandleemgronden palend aan een beek (de Vuilebeek) niet ver van een grote rivier (de Leie), en de ligging van het terrein aan de rand van de historische (Romeinse en middeleeuwse) kern van de stad maken echter dat de kans op de aanwezigheid van een archeologische site vrij groot is. Daar tegenover staat dat er in het (vooral recente) verleden verspreid over het terrein verschillende gebouwen hebben gestaan, waarvan de weerslag op het bodemarchief niet duidelijk is enkel op basis van een bureaustudie.

[3] ACKE e.a. 2016a
[4] ACKE e.a. 2016a

1.1.2 Aanleiding onderzoeksopdracht

1.1.2.1 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud in situ, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of ex situ, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed ex situ wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk booronderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud in situ, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site in situ te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving.

1.1.2.2 Aanleiding

Het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem dat uitgevoerd werd binnen het kader van deze nota, werd opgelegd in het programma van maatregelen van de bekrachtigde archeologienota *"Archeologienota Wervik Hellestraat"*. Binnen dit programma van maatregelen werd een gemotiveerd advies opgenomen, dat het onderzoek uitgevoerd binnen deze nota motiveert en verantwoordt.

1.1.3 Geplande werken en bodemingrepen

Het gebied dat zal ontwikkeld worden, is bijna 2,7 ha groot, meer bepaald 26.943 m^2. De initiatiefnemer plant hier in opdracht van de gemeente Wervik een verkaveling, waarbij ook ruimte wordt voorzien voor groenzones. Naast ééngezinswoningen (zowel open, halfopen, als aaneengeschakelde bebouwing), komt centraal ook een zone voor meergezinswoningen met twee tot drie bouwlagen (zie figuur 1 in ACKE 2016a). De woningen worden niet onderkelderd (zie figuren 2 en 3 in ACKE 2016a). De verkaveling zal ontsloten worden via de Ooststraat in het noorden en de

Loskaaistraat in het westen (zie figuur 4 in ACKE 2016a). De verstoringsdiepte van de wegenis zelf zal overal circa 50 cm bedragen; ter hoogte van de voetpaden is dat 31 cm (zie figuren 5 en 6 in ACKE 2016a). Daarnaast zal ook een gescheiden riolering aangelegd worden voor de afvoer van het huishoudelijk afvalwater en het overtollige hemelwater, waarbij de buizen op een diepte tussen 1,5 m en 3,1 m komen te liggen. Verder worden ook twee bufferbekkens voorzien met een bodemdiepte van circa 1,6 m. De ingreep in de bodem zal dus vooral bestaan uit graafwerken voor de aanleg van wegen met bijhorende nutsleidingen en rioleringen, uitgravingen ten behoeve van de funderingen voor de verschillende woningen, en de aanleg van twee bufferbekkens. Deze werken zullen een aanzienlijke bodemverstoring met zich meebrengen, en de impact op het bodemarchief zal groot zijn. Tot voor kort bevond zich op het noordelijke deel van het terrein een verlaten sportinfrastructuur (voetbalveld, atletiekpiste) en een verlaten hoeve die werd gebruikt in functie van de sportactiviteiten. Deze structuren werden inmiddels gesloopt. Het zuidelijk deel van het projectgebied was in gebruik door de aanpalende school. Een deel van het terrein was verhard. De aanwezige gebouwen werden ondertussen ook gesloopt, en ook de aanwezige bomen en struiken werden gerooid.

1.1.4 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat de terreinen nog niet in eigendom waren tijdens het opstellen van de archeologienota en deze gronden nog door de vorige eigenaar verbouwd werden, was de toegang tot de terreinen niet mogelijk. Vandaar betreft het dus uitgesteld vooronderzoek.

1.2 Doelstellingen, methode en strategie[5]

1.2.1 Doelstellingen

Proefsleuvenonderzoek is erg geschikt voor het opsporen van archeologische ensembles onder de vorm van grondsporen op rurale terreinen met een grote oppervlakte. Belangrijk hierbij is dat het sleuvenonderzoek aanleiding is voor een verdere evaluatie van het terrein in een nota.

Deze onderzoeksopdracht kadert binnen de doelstelling van het vooronderzoek – het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken – die tijdens het voorgaande bureauonderzoek niet werd gehaald. Er wordt na het bureauonderzoek dan ook overgegaan tot verder vooronderzoek, al dan niet met ingreep in de bodem, om de onderzoeksdoelstellingen alsnog te halen. Hierbij moeten minstens volgende onderzoeksvragen beantwoord worden. Deze onderzoeksvragen werden opgesteld in de archeologienota Wervik Hellestraat[6]:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig?
- Wat is de aard van de sporen en/of artefacten (bewoning, funerair, ambachten,…)?
- Welke is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Zijn er zones waar de bodem verstoord is?
- Is er verder archeologisch onderzoek nodig? Zo ja, specifieer.

1.2.2 Methode en strategie van het vooronderzoek

1.2.2.1 Proefsleuvenonderzoek: algemene bepalingen

Voor het proefsleuvenonderzoek worden de richtlijnen gevolgd die beschreven staan in hoofdstuk 8.6.1. in de Code van Goede Praktijk.[7]

De standaardmethode van een proefsleuvenonderzoek schrijft de aanleg van parallelle sleuven voor. De ideale dekkingsgraad van de sleuven ligt tussen 10 en 15% van het plangebied. De sleuven zijn in regel 1,8 tot 2 meter breed. De afstand tussen de sleuven bedraagt in regel niet meer dan 15 m (middelpunt tot middelpunt). Statistisch onderzoek en simulaties van sleuven op verschillende soorten vindplaatsen met diverse omvang hebben aangetoond dat met een dichtheid van 10% ongeveer 95% van alle vindplaatsen met een minimum omvang van 5 m in diameter worden opgespoord.[8]

[5] De doelstellingen, werkwijze en strategie van het onderzoek werden opgesteld in het programma van maatregelen bij de archeologienota *"Archeologienota Wervik Hellestraat (prov. West-Vlaanderen) Verslag van resultaten bureauonderzoek"*
[6] ACKE e.a. 2016a
[7] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016
[8] BORSBOOM & VERHAGEN 2012

Hierbij geldt dat de kans dat lineaire structuren worden gemist groter is indien sleuven alle parallel in dezelfde richting worden gelegd. Om de trefkans op dergelijke structuren te vergroten, dienen dwarssleuven en/of kijkvensters te worden aangelegd. Het Agentschap Onroerend Erfgoed legde hiertoe in het verleden ca 2,5% dekkingsgraad op. In geval van de volledige afwezigheid van archeologisch relevante sporen bij een zwaar verstoord bodemprofiel kan van bijkomende dwarssleuven en kijkvensters worden afgezien.

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 1,8 tot 2 meter breed. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er sprake is van meerdere potentiële archeologische niveaus, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. De vergunninghouder is vrij in het bepalen van de noodzaak van aanvullende boringen en het aantal boringen.

Per sleuf en minstens om de 100 meter wordt machinaal een profielput aangelegd, op een dermate manier dat een geschrankt patroon ontstaat. Deze profielen worden opgeschoond voor zover de veiligheid en stabiliteit dit toelaten, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaallat), ingetekend op schaal 1:20 en beschreven. Desgewenst worden bijkomende maatregelen genomen om de veiligheid en stabiliteit te verzekeren. Voor elk bodemtype wordt minstens één referentieprofiel door de aardkundige van het projectteam gedocumenteerd en beschreven. Bij elke profielput wordt de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op plan gebracht. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezamelde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code Md. Ingezamelde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal. Indien sporen worden gecoupeerd in functie van het beantwoorden van de vooraf opgestelde of door voortschrijdend inzicht opgeworpen onderzoeksvragen, worden de coupes ingemeten, getekend (schaal 1:20) en gefotografeerd.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

1.2.2.2 Specifieke methodologie

Inplanting sleuven

Het is voorzien om op het projectgebied parallelle sleuven te gebruiken om het projectgebied te onderzoeken. Over het terrein werden dus systematisch parallelle sleuven van ca. 2 m breed ingepland met een tussenafstand van maximaal 15 m. De geplande inplanting van de proefsleuven was dusdanig dat de sleuven een zo groot mogelijke dekking van het terrein realiseerden (Figuur 3).

Oppervlakte en dekkingsgraad onderzoek

Aan de hand van de reeds beschreven methode wordt 1.419 lopende meter sleuven aangelegd, goed voor 2.838 m² onderzochte oppervlakte. Dit omvat ca. 10,5 % van het totale terrein dat ca. 26 943 m² groot is. Tijdens de aanleg van de proefsleuven wordt op het terrein nog 2,5 % kijkvensters aangelegd, afhankelijk van de zones waar interessante sporen aangetroffen worden. Op deze manier wordt dus met de sleuven en kijkvensters minstens 12,5 % van het terrein onderzocht.

Selectie vondsten

Alle vondsten die tijdens de aanleg van de sleuven en het opschaven, couperen en afwerken van de sporen worden aangetroffen, worden verzameld en geregistreerd. Bij relevante archeologische sporen of bodemeenheden wordt daarenboven actief op zoek gegaan naar vondsten. Enkel in sporen met een duidelijk recente ouderdom worden niet alle vondsten systematisch ingezameld.

Staalname

Er worden in regel geen stalen genomen tijdens het onderzoek. Enkel gevoelige en relevante archeologische sporen of bodemeenheden worden indien gewenst bemonsterd. Deze bemonstering kadert echter niet binnen het beantwoorden van de onderzoeksvraagstelling zoals geformuleerd in de onderzoeksvragen. Dergelijke staalname en mogelijke verdere analyse van deze stalen dient dan ook bijkomend gemotiveerd te worden en gekaderd te worden binnen bijkomende onderzoeksvragen.

1.2.3 Organisatie van het vooronderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd op 26, 27, 28 en 31 juli 2017 onder leiding van veldwerkleider Camille Krug. Verder werd het veldwerk uitgevoerd door archeoloog Sander De Ketelaere en veldtechnicus Nathalie Speeckaert. De bodemprofielen werden geregistreerd door aardkundige Charlotte De Smet.

De sleuven werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 21 ton met een gladde graafbak van 2 m. Van alle sleuven werden overzichtsfoto's gemaakt. De sleuven en sporen werden ingetekend door middel van een GPS van het type Geomax Zenith 25 PRO en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van een GIS-omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

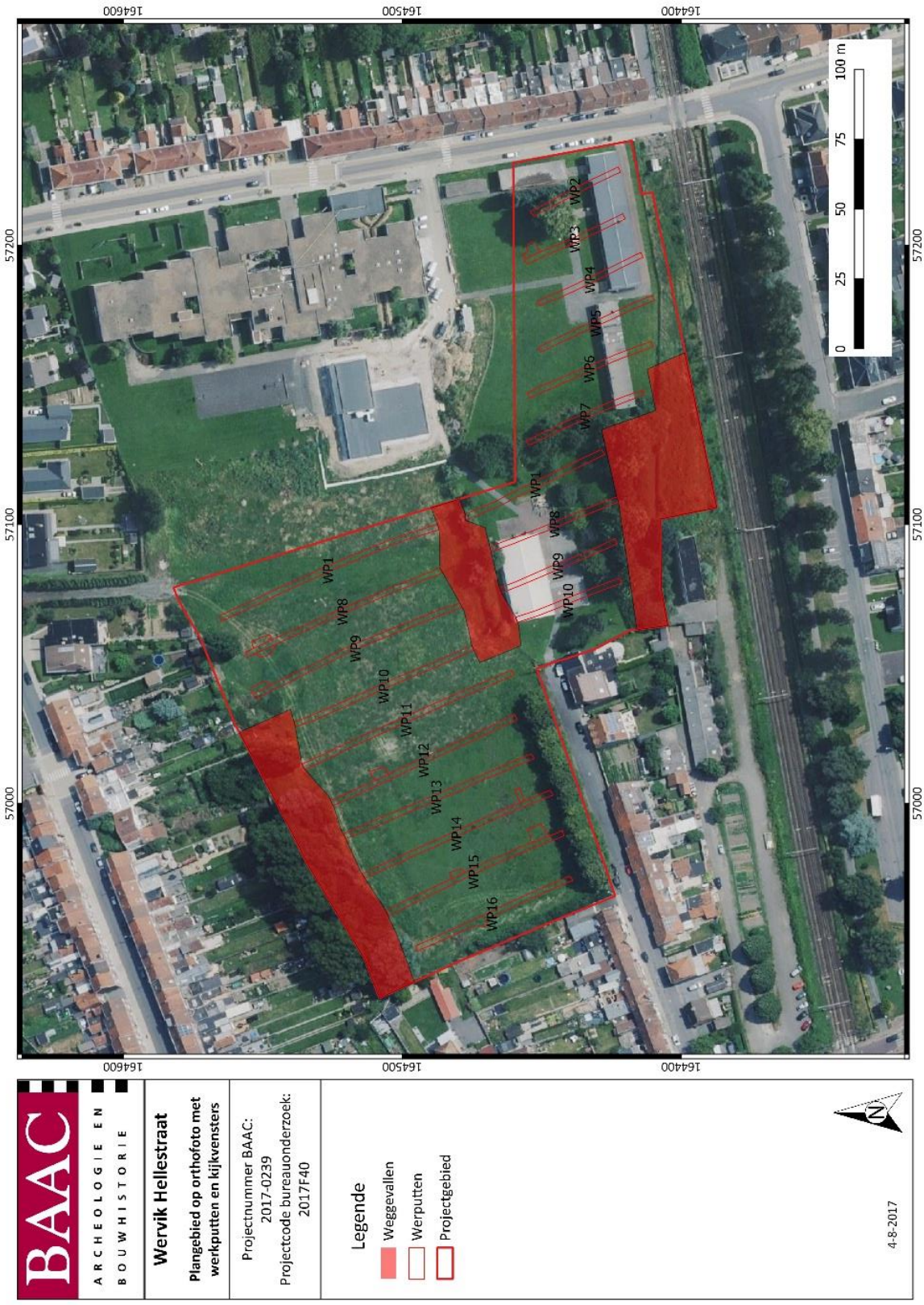
1.2.4 Afwijkingen / Aanpassingen uitvoer onderzoek

In de regel werden alle sleuven aangelegd zoals voorgesteld in de specifieke methodologie. In het midden van het terrein stond echter een hek over een oppervlakte van 912 m². Hierdoor zijn een aantal sleuven in twee opgedeeld. Aan de zuidelijke kant van het terrein bevond zich een talud met een oppervlakte van 1.982 m². In de noordwestelijke hoek van het gebied bevonden zich bomen over een oppervlakte van 1.695 m². Daarom werd op het veld beslist om de sleuven aan noordwestelijke en zuidelijke zijde in te korten. Hierdoor is een deel van het te sleuvenoppervlakte weggevallen. In totaal bleef er 22.354 m² over die onderzocht werd.

Er werd in totaal 2.503 m² aangelegd door middel van twintig sleuven en negen kijkvensters. Dit komt neer op een dekkingsgraad van 11,2 % van de gesleufde oppervlakte. Er zijn niet meer kijkvensters aangelegd omdat tijdens het veldwerk leek dat er voldoende oppervlakte opengelegd was.

1.2.5 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding

Er werd geen beroep gedaan op externe specialisten.

Figuur 3: Aangelegde proefsleuven en kijkvensters op orthofoto met aanduiding weggevallen gebieden (digitaal; 1:1; 01/08/2017).[9]

[9] AGIV, 2017c

1.3 Assessment van het sporenbestand

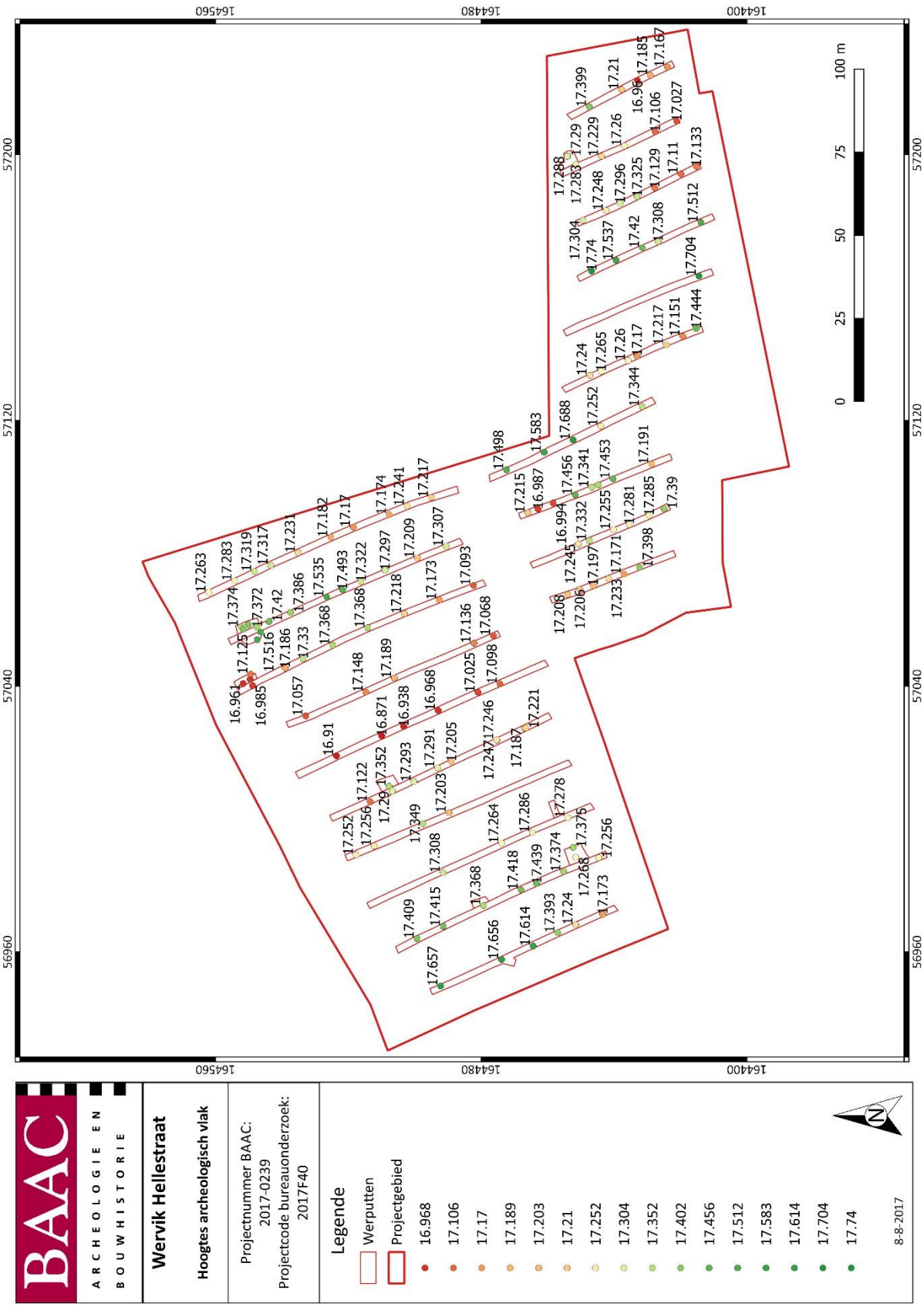
1.3.1 Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak

Er werden geen sporen, structuren of archeologische ensembles aangetroffen aan het oppervlak van het onderzoeksterrein.

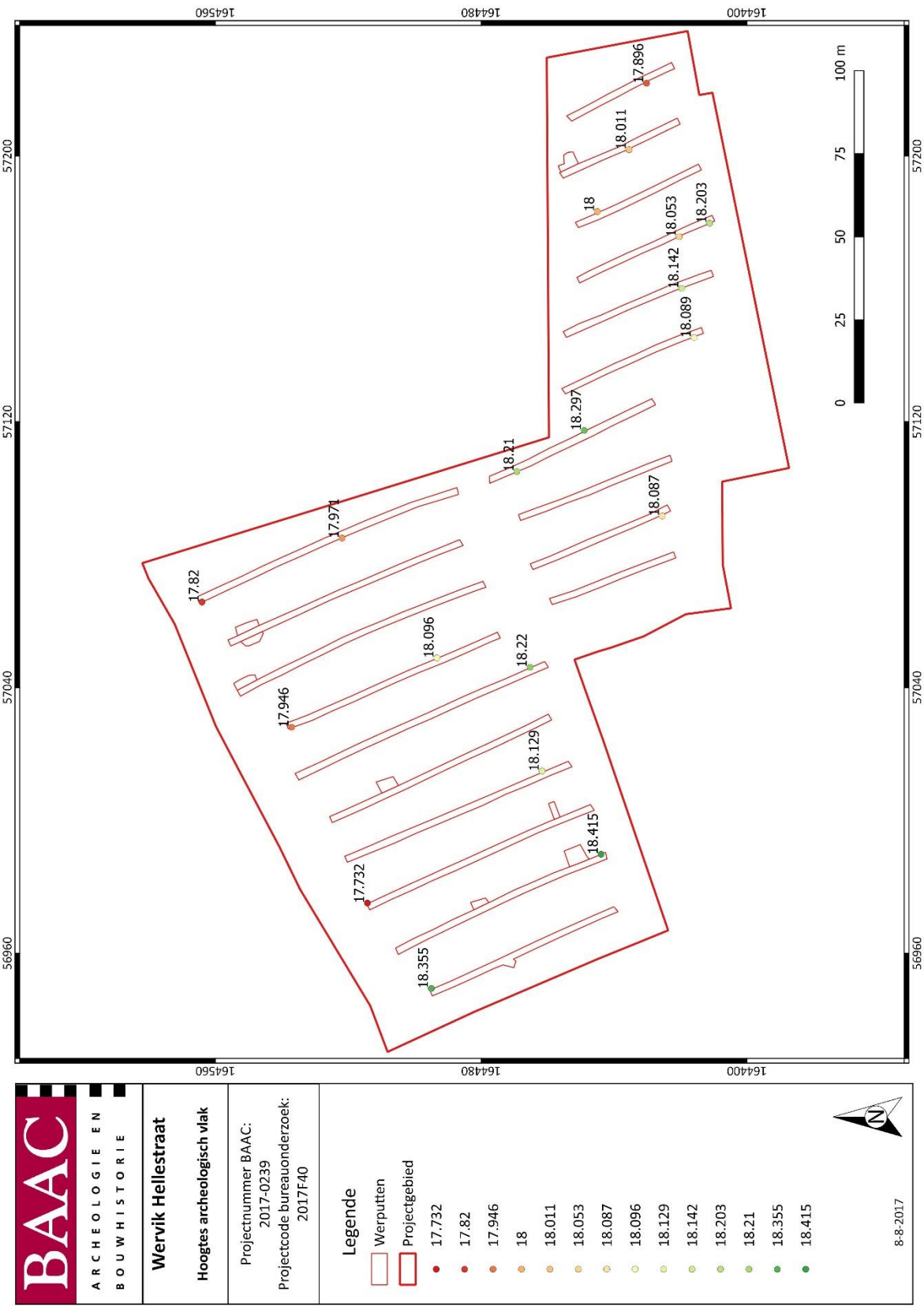
1.3.2 Stratigrafie van de site

De diepte van het aangelegde vlak varieert sterk: tussen 45 en 100 cm onder het maaiveld (Figuur 4 en Figuur 5).

In de proefsleuven is het archeologisch vlak op een niveau aangelegd ter hoogte van de natuurlijke ondergrond. De natuurlijke ondergrond is in het zuidelijk deel van het plangebied waargenomen op een diepte tussen 17,05 m + TAW (0,75 m onder het maaiveld) en 17,50 m + TAW (0,8 m onder het maaiveld). In de noordelijke helft van het onderzoeksterrein is de natuurlijke ondergrond op een diepte tussen 17,20 en 17,50 m + TAW waargenomen (tussen 0,6 en 1 m onder het maaiveld).

Figuur 4: Hoogtes Archeologisch vlak

Figuur 5: Hoogtes maaiveld

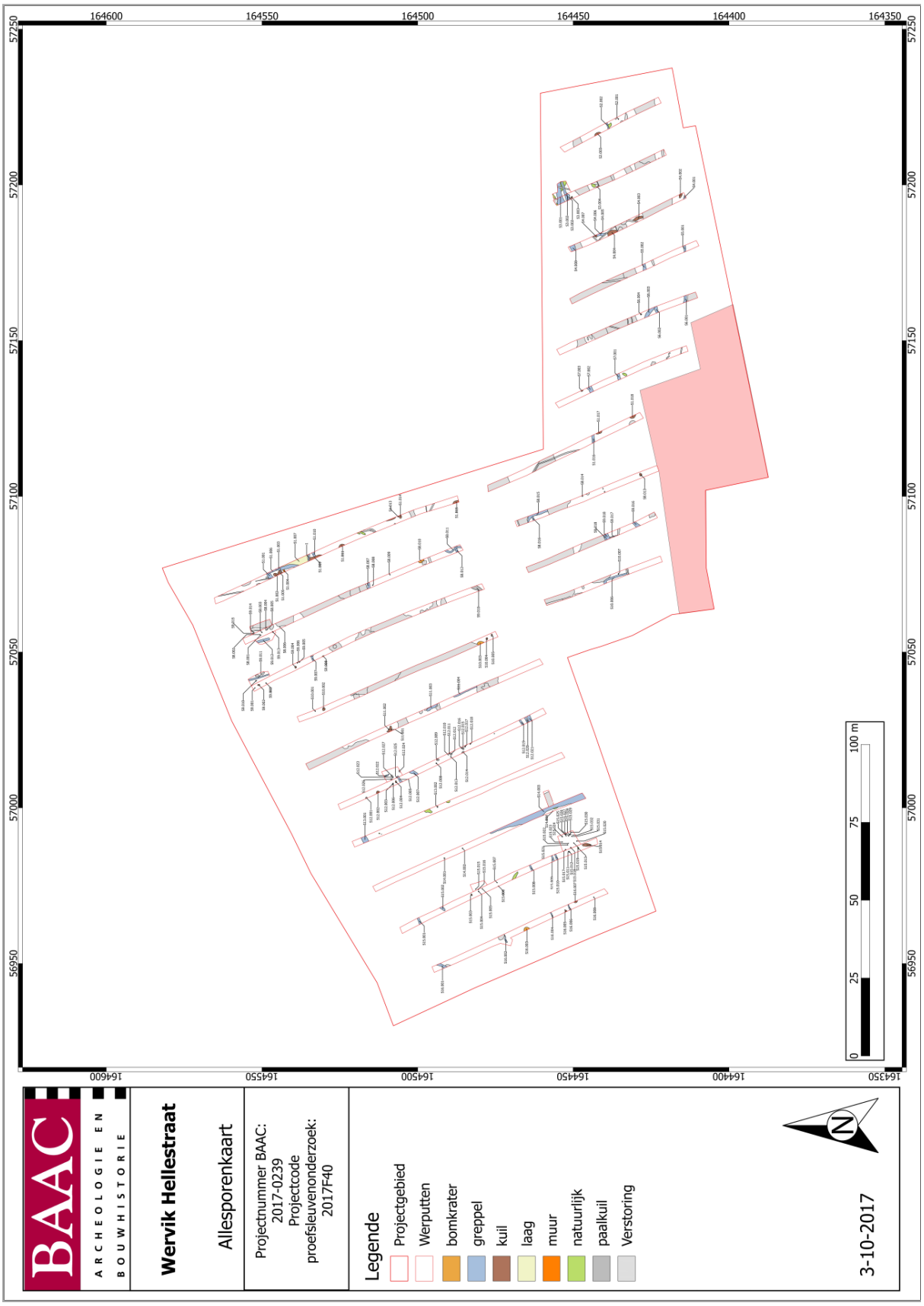
1.3.3 Beschrijving sporenbestand

In totaal zijn 159 spoornummers verdeeld over het gehele onderzoeksterrein. Deze bevonden zich voornamelijk in het noordelijke deel van het plangebied. De recente verstoringen (nl. drainagebuizen en een rioleringsgracht), bomkraters en natuurlijke sporen (veroorzaakt door bioturbatie, windvallen, bodemvorming) zijn ingemeten a.d.h.v. van een uniform codenummer. De interpretatie van de genummerde sporen is gecontroleerd en bijgesteld a.d.h.v. enkele coupes.

Wegens het zeer beperkte aantal vondsten op het onderzoeksterrein zijn de sporen voornamelijk gedateerd op basis van de aard van de vulling.

Tabel 1: Overzichtstabel van de aangetroffen sporen.

Interpretatie	**Aantal**
Paalkuil	67
Bomkrater	4
Natuurlijk	2
Greppel	50
Kuil	34
Laag	1
Muur	1

Figuur 6: Allesporenkaart (Zie bijlage 5.6. voor grotere versie)

Greppels

Over het gehele terrein zijn 50 greppels teruggevonden. Deze liggen verspreid binnen het plangebied. Door de vele recente verstoringen zijn weinig greppels door te trekken naar aanliggende sleuven.

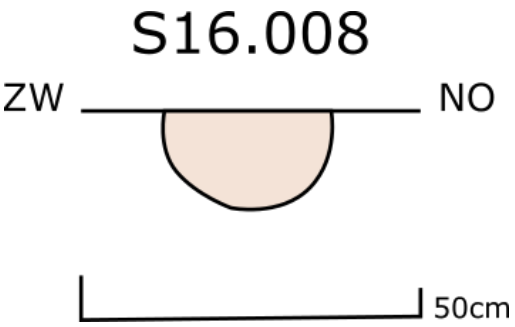
De grootste greppel is S14.003. Deze heeft een breedte van 5,5 meter en kon over een afstand van 32 meter gevolgd worden met een noord-zuid oriëntatie. De greppel heeft een grijsbeige kleur met ijzer, mangaan, houtskool en aardewerk inclusies. Aangezien de greppel niet op oude kadasterkaarten terug te vinden is, is het mogelijk dat het om een oudere greppel gaat. Dit is bevestigd door middel van aardewerk dat in de greppel werd aangetroffen. Op deze manier kon een Romeinse datering bekomen worden. De exacte functie van de greppel is nog niet duidelijk.

Figuur 7: S14.003 in het vlak

In de meest westelijke zone van het gebied bevinden zich twee greppels die zowel in WP15 als WP16 terug te vinden zijn. De greppel loopt van west naar oost. S15.008 ligt in het verlengde van S16.004 en S16.006 in het verlengde van S15.009. De vier sporen hebben dezelfde grijsbeige, zandige vulling. Er zijn eveneens ijzerconcreties terug te vinden in de sporen. Daarnaast bevat S15.008 nog houtskool, S16.004 baksteenspikkels en mangaan en S16.008 mangaan. S15.009 ligt naast een tweede greppel die parallel loopt op 0,7 m ervan. Het is mogelijk dat deze niet in WP16 gezien is door natuurlijke verkleuringen van de bodem. In WP14 loopt een verstoring ter hoogte van de greppels waardoor het niet meer mogelijk is te zeggen of de greppels eveneens naar het oosten verder lopen. Uit een coupe op S16.006 is gebleken dat het spoor 12 cm diep is en een duidelijk afgetekende komvorm heeft. Net als in S16.008 bevat het spoor mangaaninclusies.

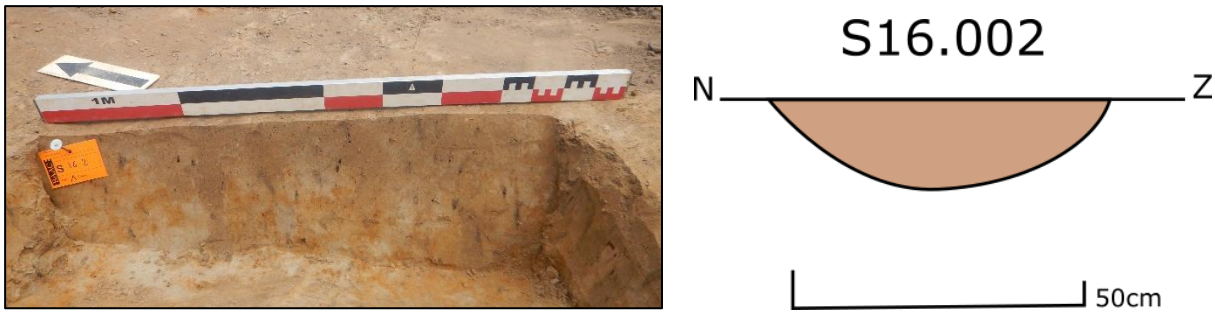

Figuur 8: Coupe S16.008

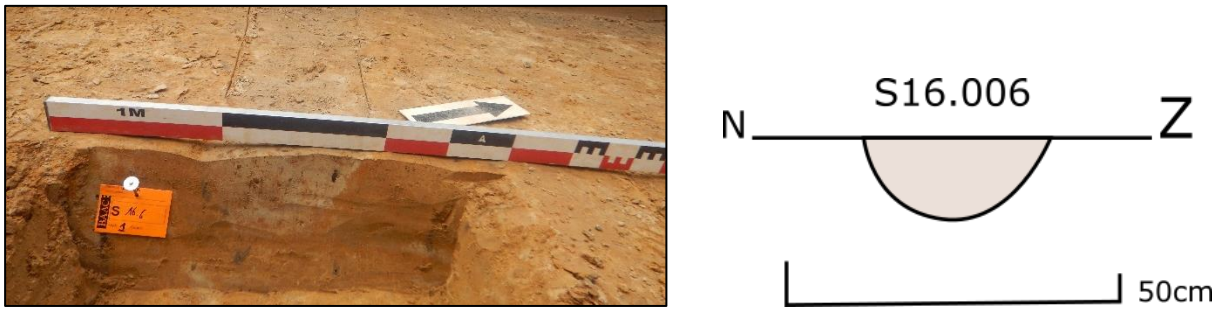
In het zuidelijkste deel van het plangebied zijn eveneens verschillende doorlopende greppels aangetroffen. De meest zuidelijke is terug te vinden in WP5 en 6 (S5.001 en 6.001). Beide sporen hebben een donkergrijze vulling met ijzerconcreties, houtskool, mangaan en baksteen en een breedte van ca. 1 m. In S5.001 is eveneens verbrande leem terug te vinden. De greppel heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie. Beiden hebben een lichtgrijs, beige, zandige vulling met ijzerconcreties en mangaan. In S5.002 zitten ook sporen van baksteenspikkels. In WP7 is deze greppel echter niet terug te vinden.

In WP3 en WP4 loopt een greppel van ca. 1,70 m breed van noordoost naar zuidwest. Zowel S3.001 als S4.008 heeft een lichtgrijze, beige vulling met ijzerconcreties. In S3.001 bevinden zich ook houtskool, mangaan, baksteenspikkels en verbrande leem inclusies. Naar het westen toe wordt S3.001 breder. Het is mogelijk dat 4.008 even breed is maar door een recente verstoring is het niet mogelijk dit te controleren. Dit is eveneens de reden waarom het niet mogelijk is de greppel verder naar het westen te volgen in de andere werkputten.

Over het gehele terrein zijn sporen van greppels terug te vinden. Deze zijn echter niet door te trekken tot in andere werkputten. Wel zijn coupes gezet op een aantal van deze greppels uit WP16 (S16.002 en S16.006). Beiden blijken 12 cm diep en komvormig maar de vulling verschilt (Figuur 8 en Figuur 9). De eerste (S16.002) is 0,6 m breed en heeft een bruine vulling met ijzerconcreties, aardewerk- en houtskoolinclusies. S16.006 daarentegen is slechts 0,3 m breed en heeft een lichtgrijze vulling en bevat naast ijzerconcreties mangaanspikkels (Figuur 10).

Figuur 9: Coupe S16.002

Figuur 10: Coupe S16.006

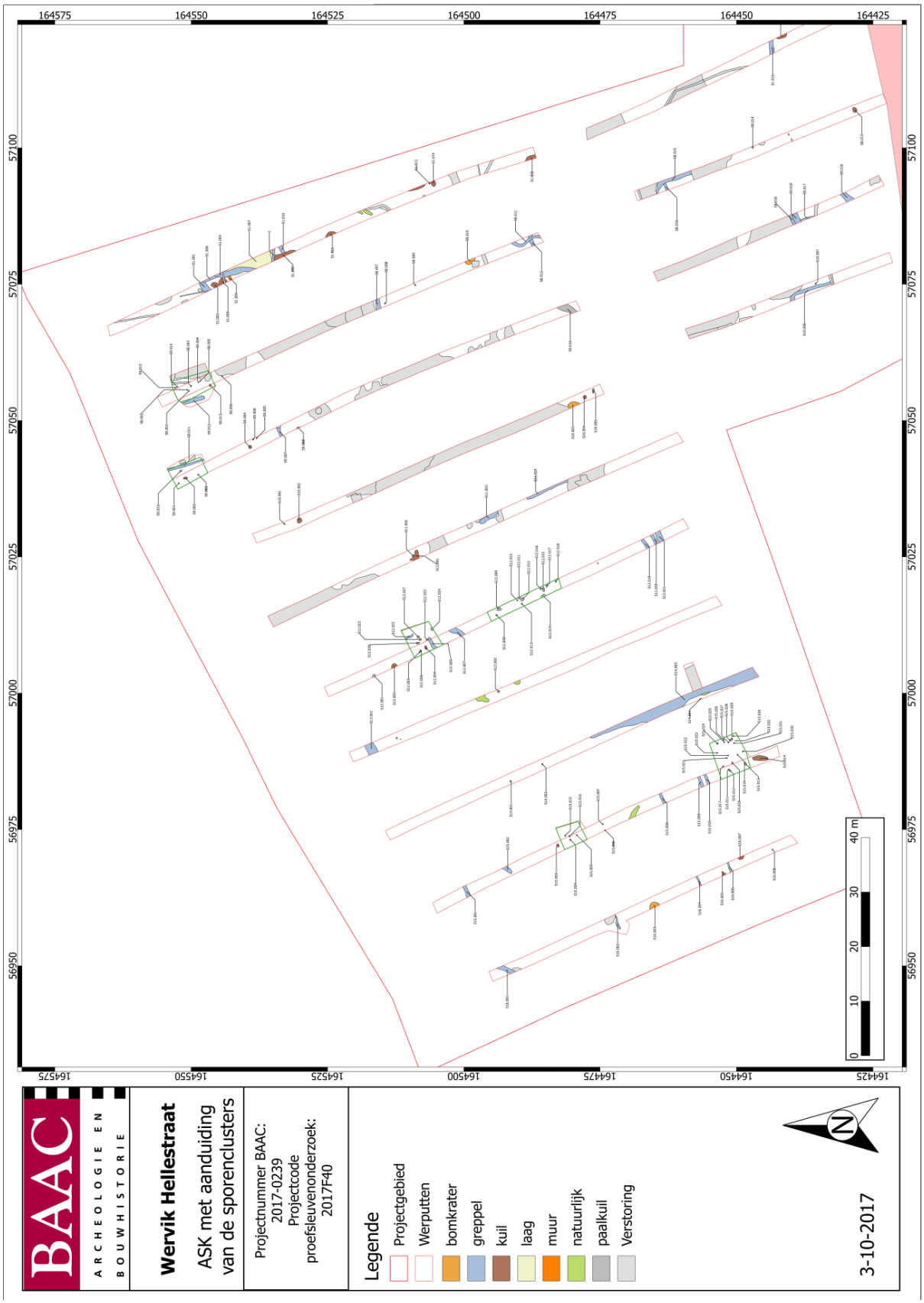
Uit de vulling van verschillende greppels werd bij de aanleg van het vlak aardewerk verzameld. Een voorbeeld hiervan is S10.006, een greppel van ca. 0,6 m breed, met een bocht van 90°. Hieruit is een scherf Romeins, handgevormd aardewerk ingezameld samen met een randfragment van een kogelpot uit grijs aardewerk. In S16.002 zijn tien fragmenten handgevormd aardewerk aan het licht gekomen. Het aardwerk is bestudeerd door een specialist en wordt besproken in de bijgevoegde assessmenttabel (bijlage 5.2.). Hieruit is gebleken dat het merendeel van het aardewerk in de Romeinse tijd te dateren valt.

Paalkuilen

Net als de greppels bevinden ook de paalkuilen zich vooral verspreid over de noordelijke zone van het plangebied. In de zuidelijke zone zijn slechts vier paalkuilen (S2.001, 4.005, 8.014 en 10.007) terug te vinden. Waarschijnlijk omdat een groot deel van die zone verstoord is door de voormalige hoeve die op die locatie stond. De vier sporen liggen in verschillende werkputten op een afstand van minstens 28 m.

Verschillende clusters van paalkuilen zijn terug te vinden in de noordelijke zone van het onderzoeksterrein. (Figuur 11).

In de meest noordelijke uithoek van het terrein bevinden zich twee paalkuilconcentraties. In WP8 (Figuur 14) gaat het over zeven paalkuilen (S8.001, 8.002, 8.003, 8.004, 8.005, 9.014 en 9.015). Twee kijkvensters zijn aangelegd om een duidelijker beeld te krijgen. Dit heeft aangetoond dat de sporen aan de oostelijke zijde begrensd worden door recente verstoringen. In het westelijke kijkvenster zijn geen sporen meer aan het licht gekomen. De vulling van de zeven sporen die tot de concentratie behoren is homogeen, grijs met ijzerconcreties, houtskool- en baksteeninclusies. Ten zuiden van de concentratie bevinden zich twee andere paalkuilen (S8.006 en S9.013). Deze hebben echter een verschillende, bruine en heterogene, vulling en kunnen niet gelinkt worden aan de aangetroffen palenconcentratie.

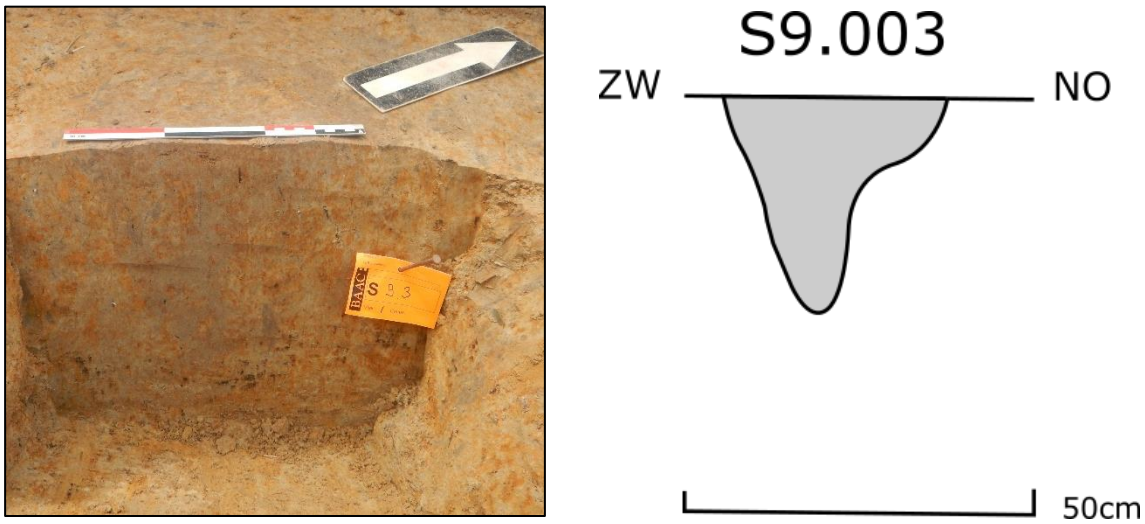

Figuur 11: Allesporenkaart noordelijke helft van het projectgebied met aanduiding sporenclusters

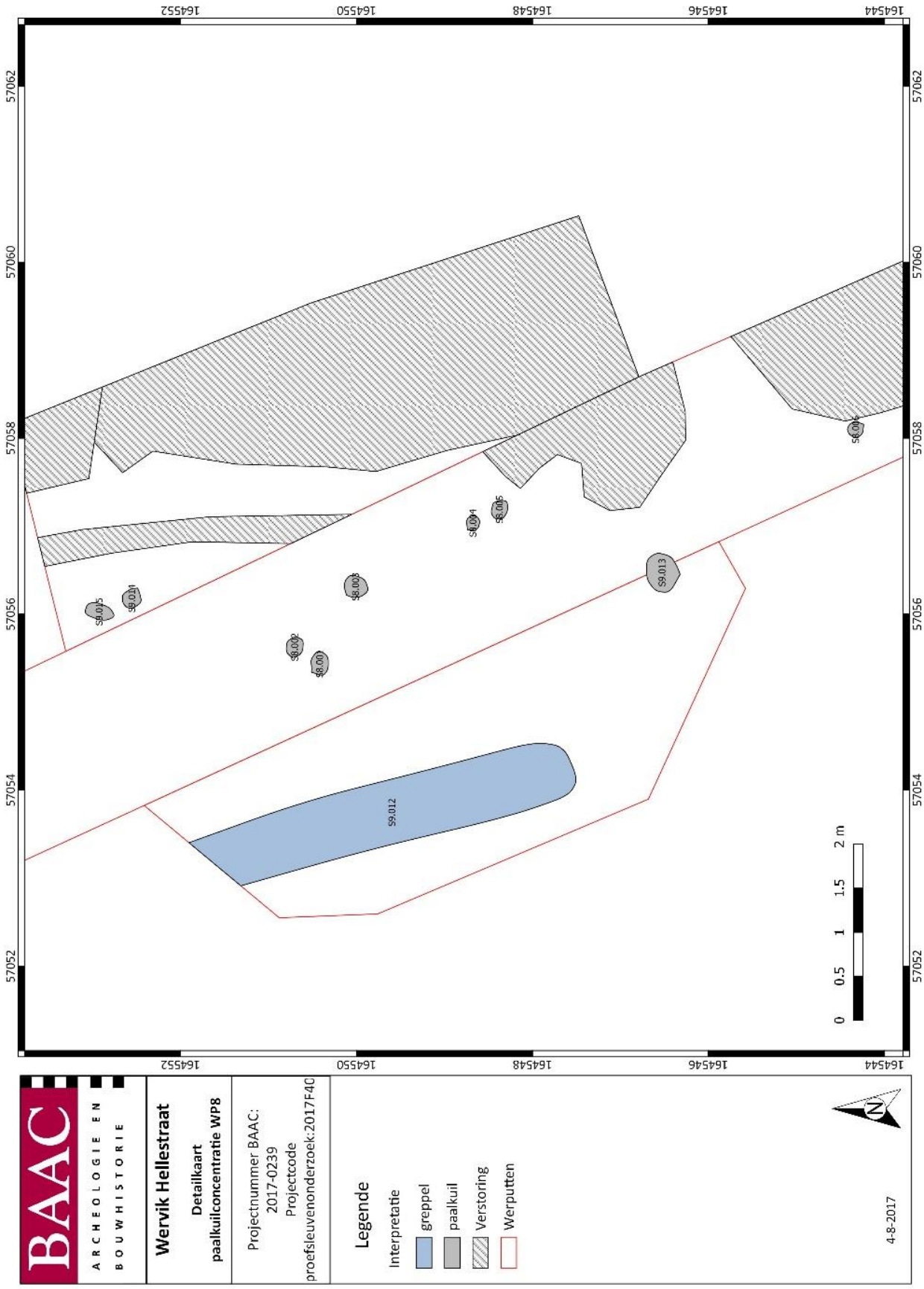
Figuur 12: Vlakfoto kijkvenster in WP8

Ten westen van de eerste paalkuilconcentratie, in WP9 (Figuur 15), bevinden zich twee sporen (S9.001 en 9.010) met dezelfde donkergrijze, heterogene vulling. S9.003 (Figuur 13) is lichter van kleur en bevat meer bioturbatie.

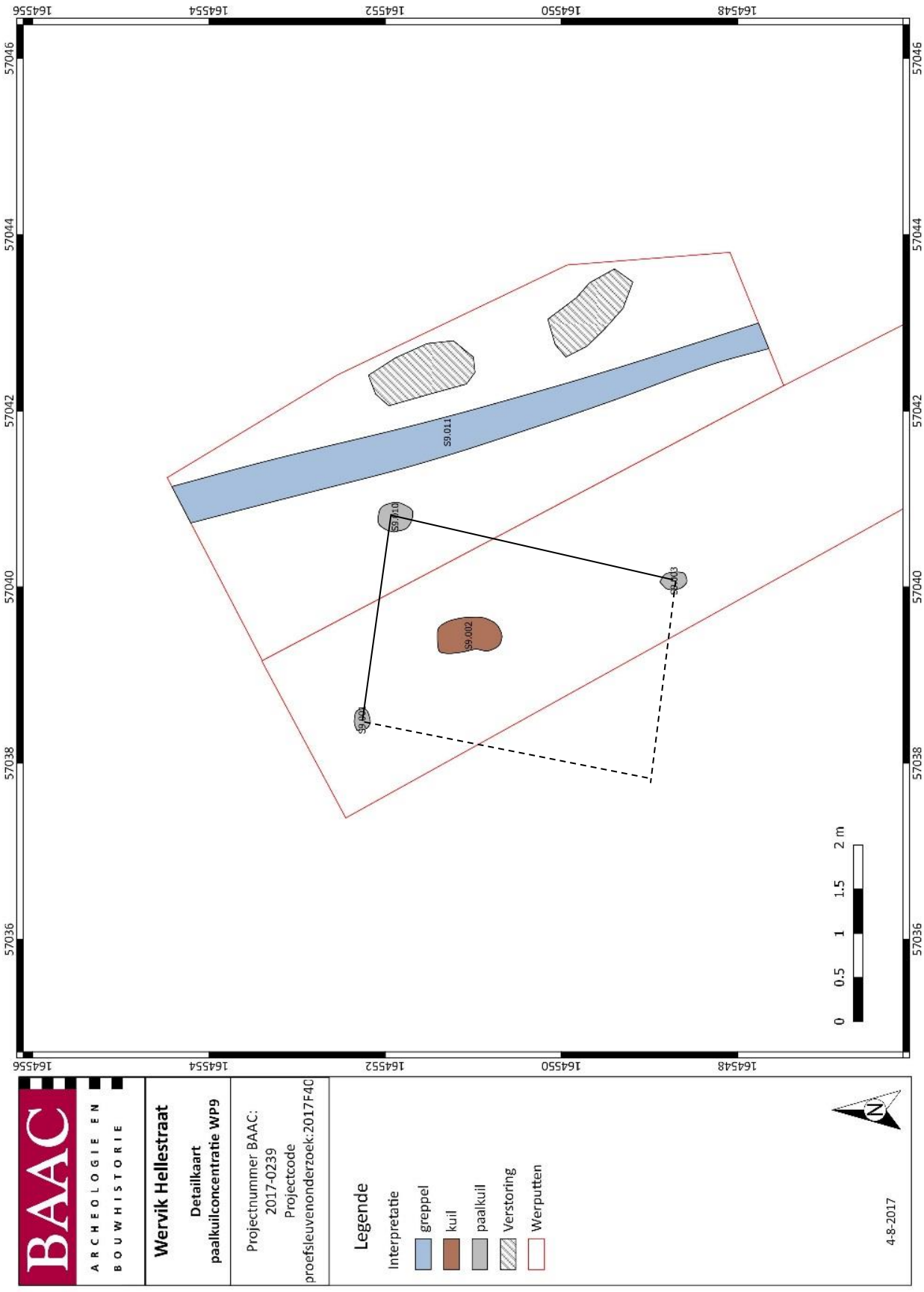

Figuur 13: Coupe S9.003

De drie paalkuilen bevatten ijzerconcreties. Enkel in S9.010 is aardewerk terug te vinden. Samen met de twee vorige sporen vormt het een hoek. De mogelijkheid bestaat dat een vierde hoekpaal zich tegenover S9.010 bevindt en een bijgebouw vormt. Een kuil (S9.002) bevindt zich tussen de drie sporen. De vulling is bruiner dan van de andere sporen en bevat houtskoolinclusies.

Figuur 14: Detail sporencluster WP8

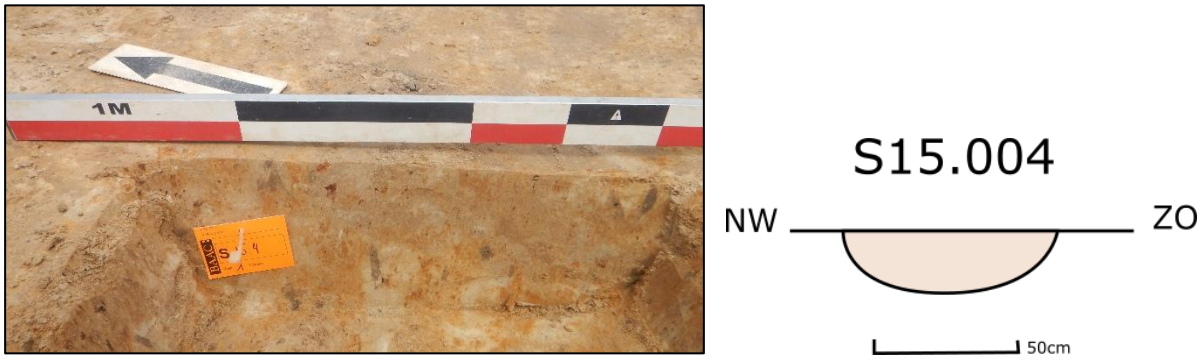
Figuur 15: Detail sporencluster WP9

In WP12 (Figuur 17) bevindt zich eveneens een paalkuilconcentratie van acht sporen (S12.003, 12.004, 12.006, 12.026, 12.023, 12.024, 12.027). De sporen liggen op minder dan 2 m van elkaar. S12.003 en 12.006 lijken op een rechte lijn met een noordwest-zuidoost oriëntatie te liggen met S12.024 en S12.025. S12.027 ligt in een rechte hoek op deze lijn. Zes van de acht sporen hebben een gelijkaardige, grijze vulling met ijzerconcreties, houtskool en veel mangaaninclusies. S12.003 en S12.006 hebben een donkerder grijze, heterogene vulling. Er zijn ook minder mangaaninclusies zichtbaar.

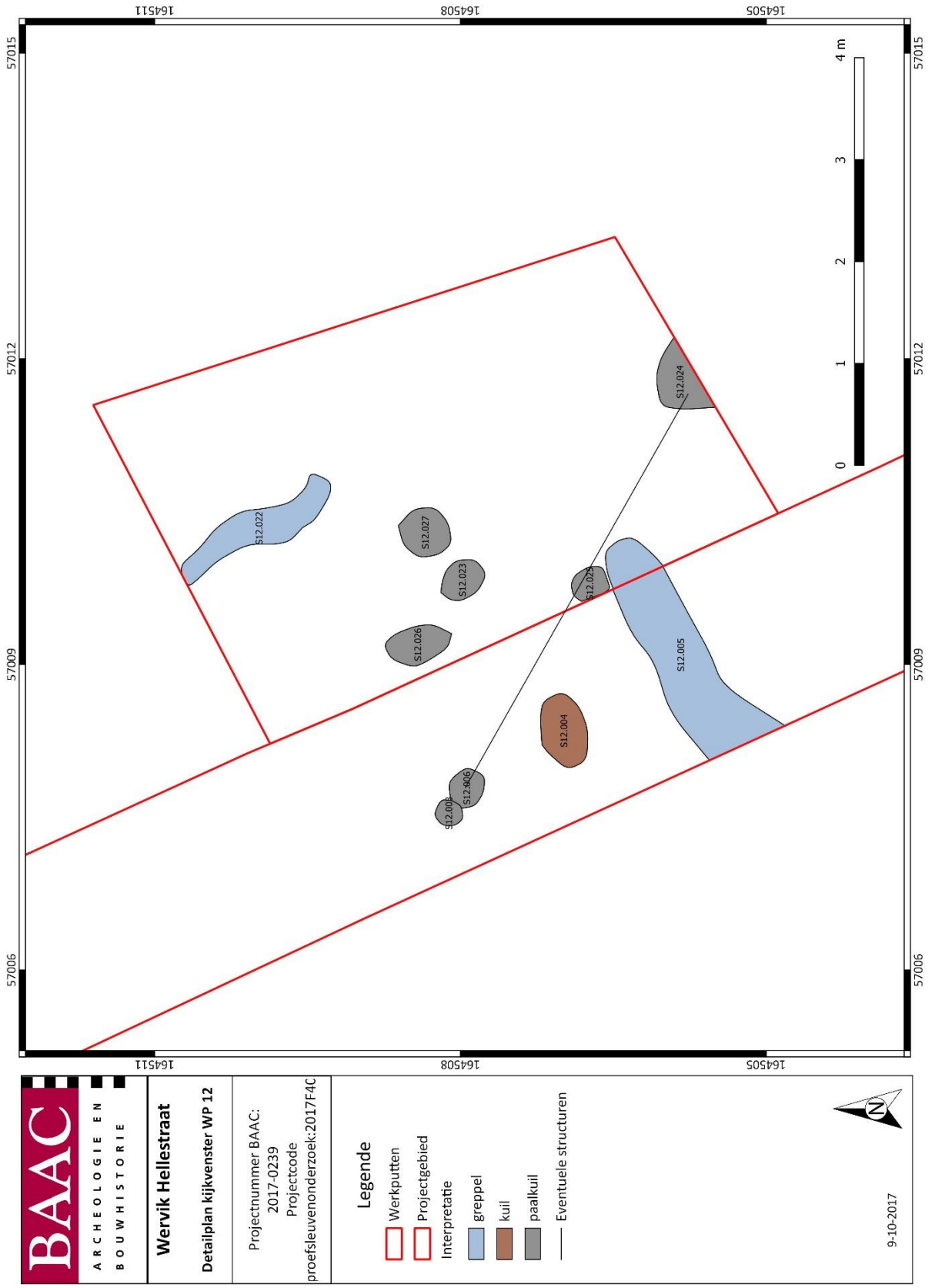
Een tweede sporenconcentratie bevindt zich in dezelfde werkput (S12.008-12.018). Doordat de sporenconcentratie op deze plaats zeer hoog is en bovendien aanwezigheid van een structuur reeds kon worden vastgesteld, is hier geen kijkvenster aangelegd. Drie sporen liggen op een rij (Figuur 18), georiënteerd van noordwest naar zuidoost. De twee buitenste sporen (S12.009 en S12.015) liggen elk op 3,75 m van de centrale kuil (S12.012). Hierrond bevinden zich verschillende andere paalkuilen. De paalkuilen hebben alle dezelfde grijze vulling met beige vlekken. Bij vier sporen is de vulling donkerder grijs met minder beige vlekken. S12.016 en S12.018 bevatten geen houtskool in tegenstelling tot de andere sporen. Allen hebben ook ijzerconcreties in de vulling en S12.018 bevat mangaanspikkels.

In WP15 is de grootste paalkuilenconcentratie aan het licht gekomen op 2,5 m ten zuiden van een dubbele greppel (Figuur 19). De concentratie bevat 18 verschillende sporen. S15.011 en S15.012 liggen binnen de oorspronkelijke werkput. De overige sporen (S15.017-15.032) liggen in het aangelegde kijkvenster, aan de oostelijke zijde van de werkput. Binnen het sporencluster is niet meteen een structuur aan te duiden. De sporen zijn niet gecoupeerd waardoor de identificatie als paalkuil niet bevestigd kan worden.

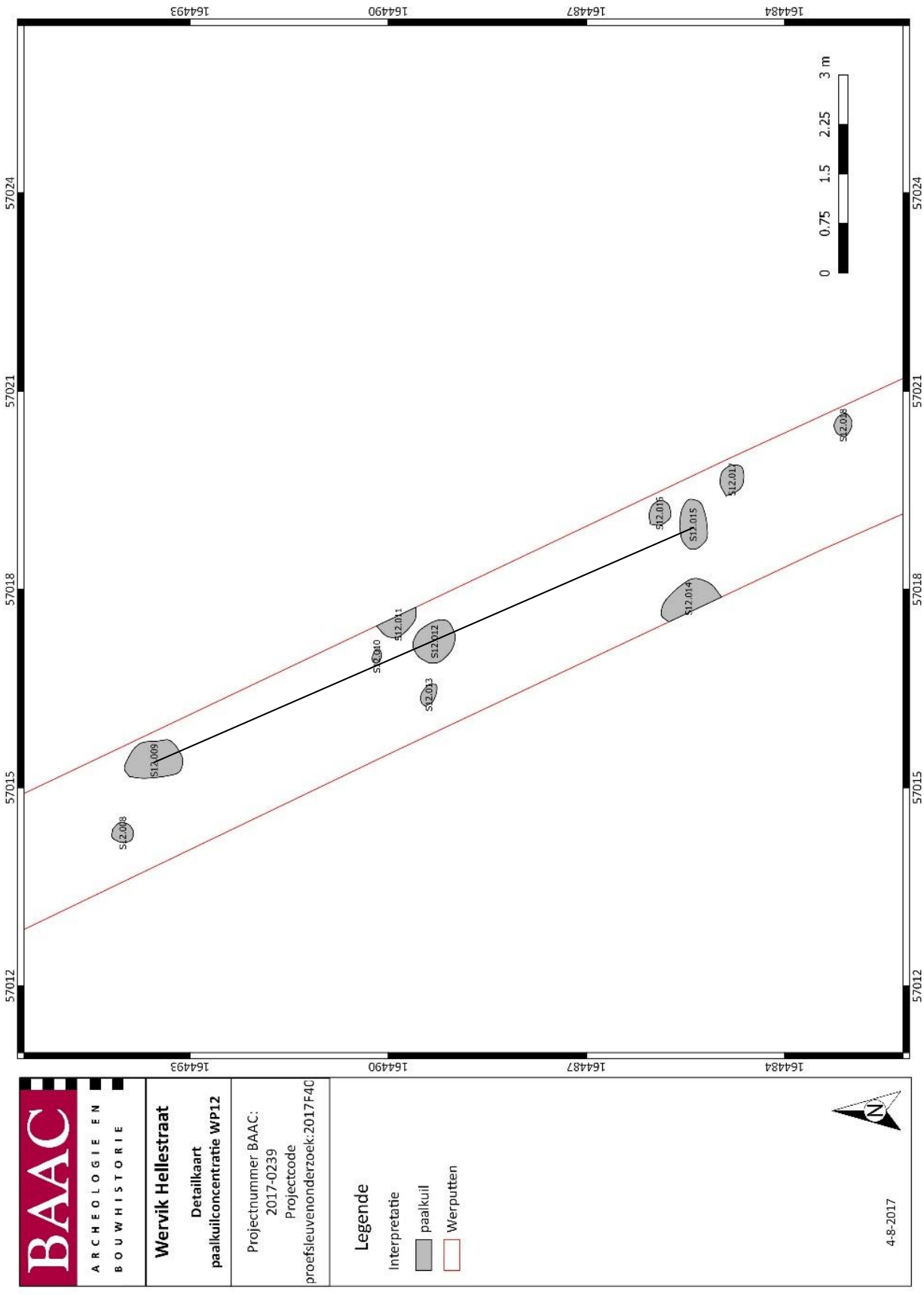
Een tweede, veel kleinere concentratie paalkuilen is aan het licht gekomen in WP15 (Figuur 20). In de proefsleuf zijn drie paalkuilen aangetroffen (S15.004, 15.005 en 15.016). Hierdoor is een kijkvenster aangelegd waaruit een vierde spoor is gekomen (S15.015). De sporen lijken niet in verband te liggen. De vier sporen hebben een grijze, heterogene en zandige vulling met ijzerconcreties. Behalve S15.005 hebben allen houtskoolspikkels in de vulling en S15.015, S15.004 en S15.016 bevatten eveneens mangaaninclusies. S15.004 is gecoupeerd en hieruit is gebleken dat het spoor 10 cm diep en komvormig is.

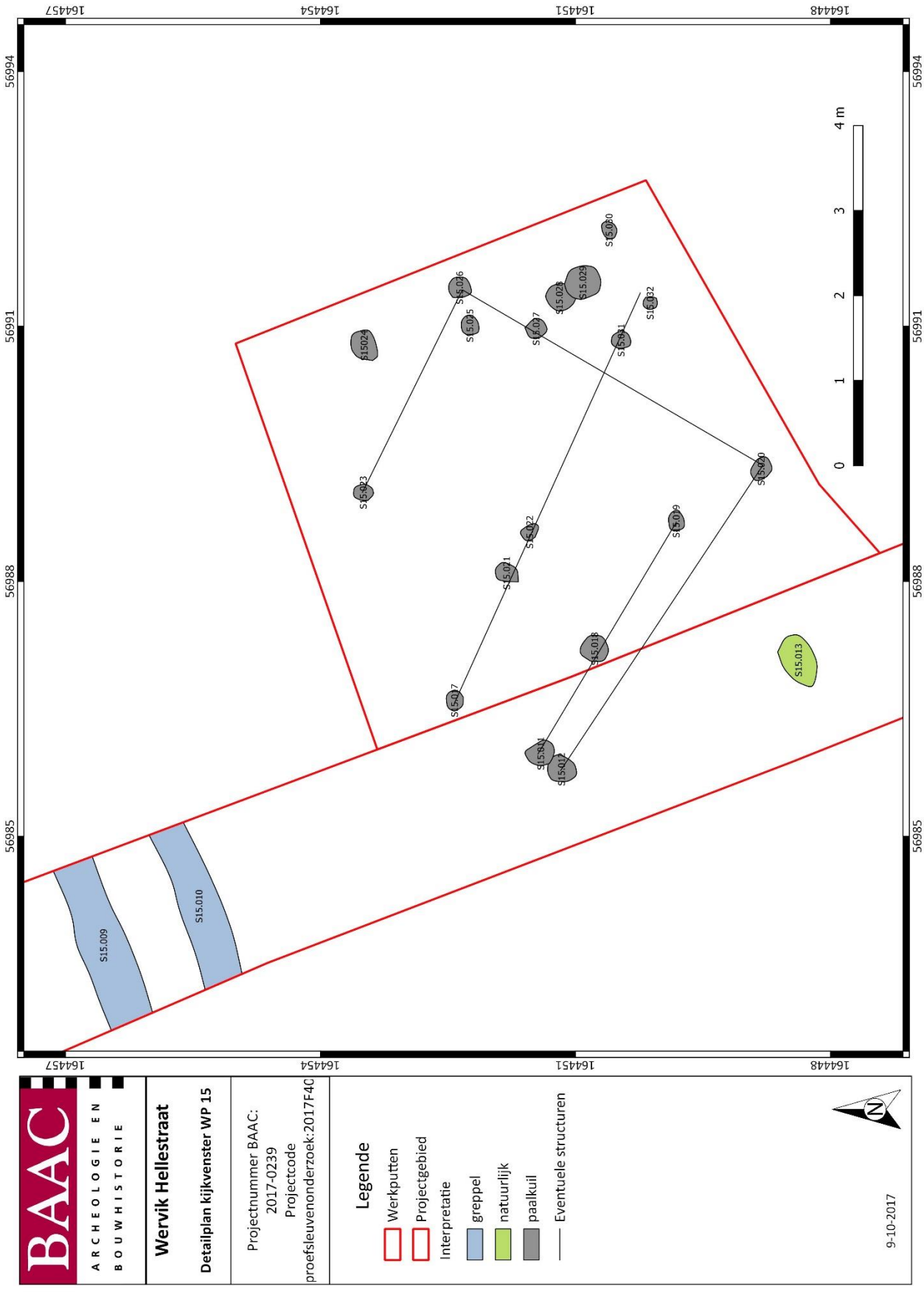
Figuur 16: Coupe S15.004

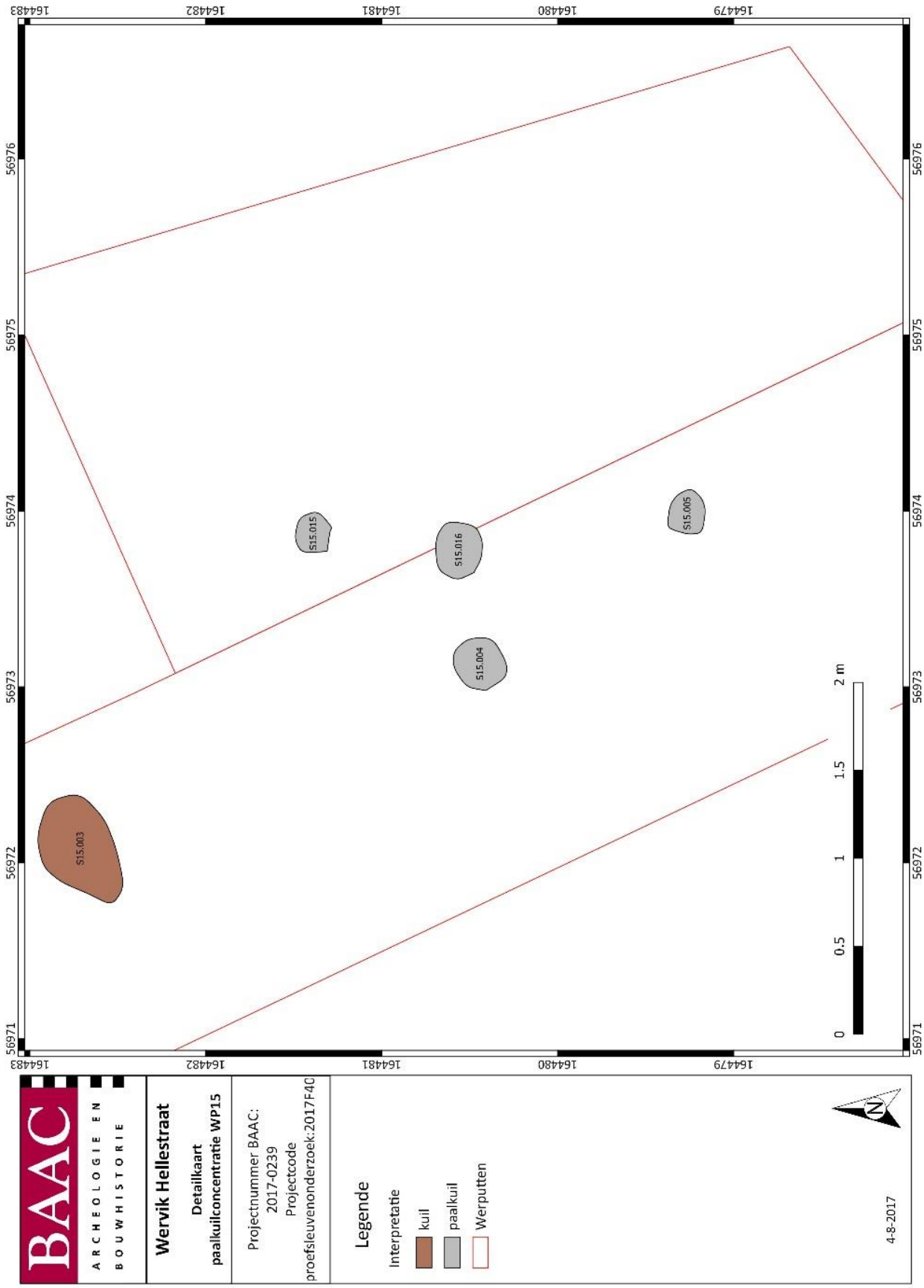
Figuur 17: Detail sporencluster WP12

Figuur 18: Detail sporencluster WP12

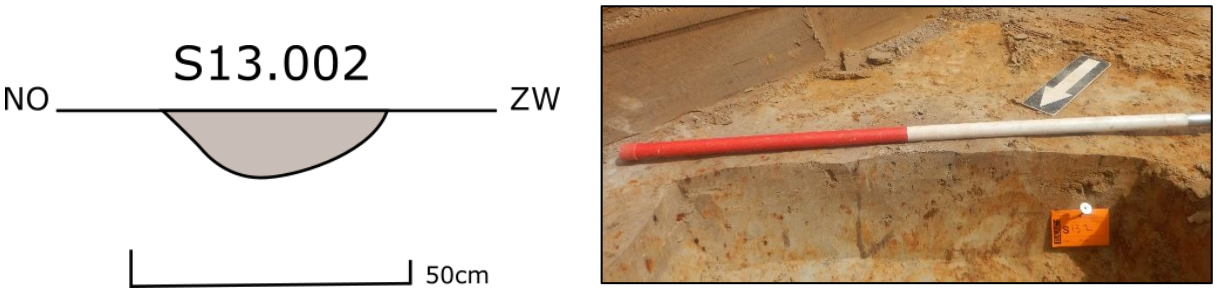

Figuur 19: Detail sporencluster WP15

Figuur 20: Detail sporencluster WP15

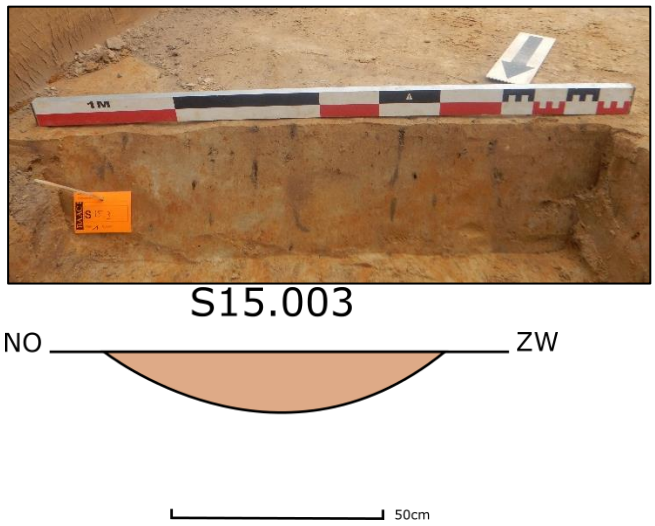
Naast de paalkuilconcentraties is het merendeel van de paalkuilen niet met elkaar in verband te brengen. Verschillende van deze kuilen zijn gecoupeerd om te bevestigen dat het niet om natuurlijke sporen gaat. S13.002 (Figuur 21) ligt centraal in de noordelijke zone van het plangebied en het dichtstbijzijnde spoor ligt in de aanliggende werkputten. In het vlak is het spoor grijs en lichtbruin met ijzerconcreties en mangaanspikkels. De coupe toont een komvormig spoor van 12 cm diep.

Figuur 21: Coupe S13.002

Kuilen

In de noordelijke helft van het plangebied zijn in totaal 34 kuilen aangetroffen. Ze liggen verspreid over het gehele onderzoeksterrein. Enkele kuilen zijn gecoupeerd en bleken natuurlijk te zijn (S14.001 en 14.002). Om te kijken of S15.003 geen deel uitmaakt van de nabijgelegen sporencluster is op dit spoor een coupe gezet. Het spoor is in de coupe 14 cm diep met een lichtgrijze, heterogene vulling (Figuur 22). Deze bevat ijzerconcreties en mangaanspikkels. De vulling is duidelijk verschillend van de omliggende paalkuilen.

Figuur 22: Coupe S15.003

Overig sporenbestand

Tijdens het aanleggen van de sleuven werden vier bomkraters aangetroffen. Wervik is in het begin van WOI bezet door de Duitse troepen. Vervolgens is de stad tijdens de Derde slag om Ieper, in 1917, zwaar

beschadigd.[10] De bomkraters getuigen van de bombardementen. Allen bevinden zich in de noordelijke helft van het onderzoeksterrein. Drie van de vier zijn centraal gelegen op minder dan 50 m van elkaar. De vierde bomkrater ligt in het uiterste westen van het plangebied. Behalve S9.008 (0,90 m diameter) zijn de drie andere sporen minstens 2 m breed. De vulling van de vier bomkraters is heterogeen en zanderig met een donkerbruine kleur en ijzerconcreties, baksteen-, houtskool- en kalkinclusies.

Één van de aangetroffen sporen wordt geïdentificeerd als bodemlaag (S1.007). In het vlak is dit spoor 9,5 m breed en versmalt naar het westen van de proefsleuf toe tot een breedte van 3 m. Het spoor wordt zowel ten zuiden als ten noorden begrensd door greppels (S1.003 en 1.008). Een recente verstoring in de aangrenzende sleuf maakt het onmogelijk te determineren of de laag verder loopt. De heterogene vulling is lichtgrijs, beige en bevat ijzerconcreties en mangaaninclusies.

Slechts één muur is aan het licht gekomen (S1.004). Het muurtje is 0,8 m lang en 0, 5 m breed. Het is slecht bewaard en bestaat uit beige bakstenen met kalkmortel. (Figuur 23)

Figuur 23: Het muurtje, S1.004

[10] Inventaris onroerend erfgoed 2017

Verstoringen en uitbraaksporen van de hoeve (late middeleeuwen – Nieuwe Tijd) (Figuur 26 *en Figuur* 27*)*

Over het gehele terrein zijn verschillende verstoringen van diverse aard aangetroffen.

In de zuidelijke helft van het plangebied gaat het om duidelijk recente verstoringen. Het ging enerzijds om verschillende kabels en leidingen die doorheen het plangebied lopen en anderzijds om grotere verstoringen konden steeds gelinkt worden aan de kleinere schoolgebouwen die vroeger op het terrein aanwezig waren.

In de noordelijke helft zijn de verstoringen voornamelijk geconcentreerd rond de locatie van de oude hoeve. Op de kaart van Deventer staat de hoeve al aangeduid en het is duidelijk dat deze binnen het plangebied ligt (Figuur 28). Het gaat hier over uitbraaksporen van het voormalige gebouw. Aangezien de hoeve tot minstens de tweede helft van de 16e eeuw teruggaat, en mogelijk nog ouder is, is het niet uitgesloten dat er verschillende gebouwen verplaatst of verdwenen zijn of meerdere uitbraakfasen kennen. Dergelijke, mogelijk verschillende uitbraakfasen bleken in het veld niet te herkennen – nieuwbouw en vervolgens weer afbraak heeft telkens de voorgaande uitbraaksporen verstoord of 'opgeruimd'. Enkel de laatste fase van de af- en uitbraak van de laatste versie van de hoeve kon in het proefsleuvenonderzoek worden vastgesteld. Mogelijk kan in een definitieve opgravingsfase, waarbij een groter vlak kan worden opengelegd, meer duidelijkheid worden verschaft aangaande eventuele verschillende fasering in bouw en afbraak.

Figuur 24 toont de oudste afbeelding van de kaart, en daarmee ook de oudst gekende fase van de hoeve. Deze kaart is echter niet gegeorefereerd. Op de Popp-kaart is de 19e-eeuwse locatie van de hoeve zichtbaar, met aanduidingen van de verstoringen die in verband gebracht kunnen worden met de sloop ervan (Figuur 26). De orthofoto uit 2013 toont de hoeve juist voordat deze gesloopt werd (Figuur 27).

Een ander spoor dat te linken is aan de hoeve is een bakstenen waterput die in WP9 aan het licht is gekomen (Figuur 25).

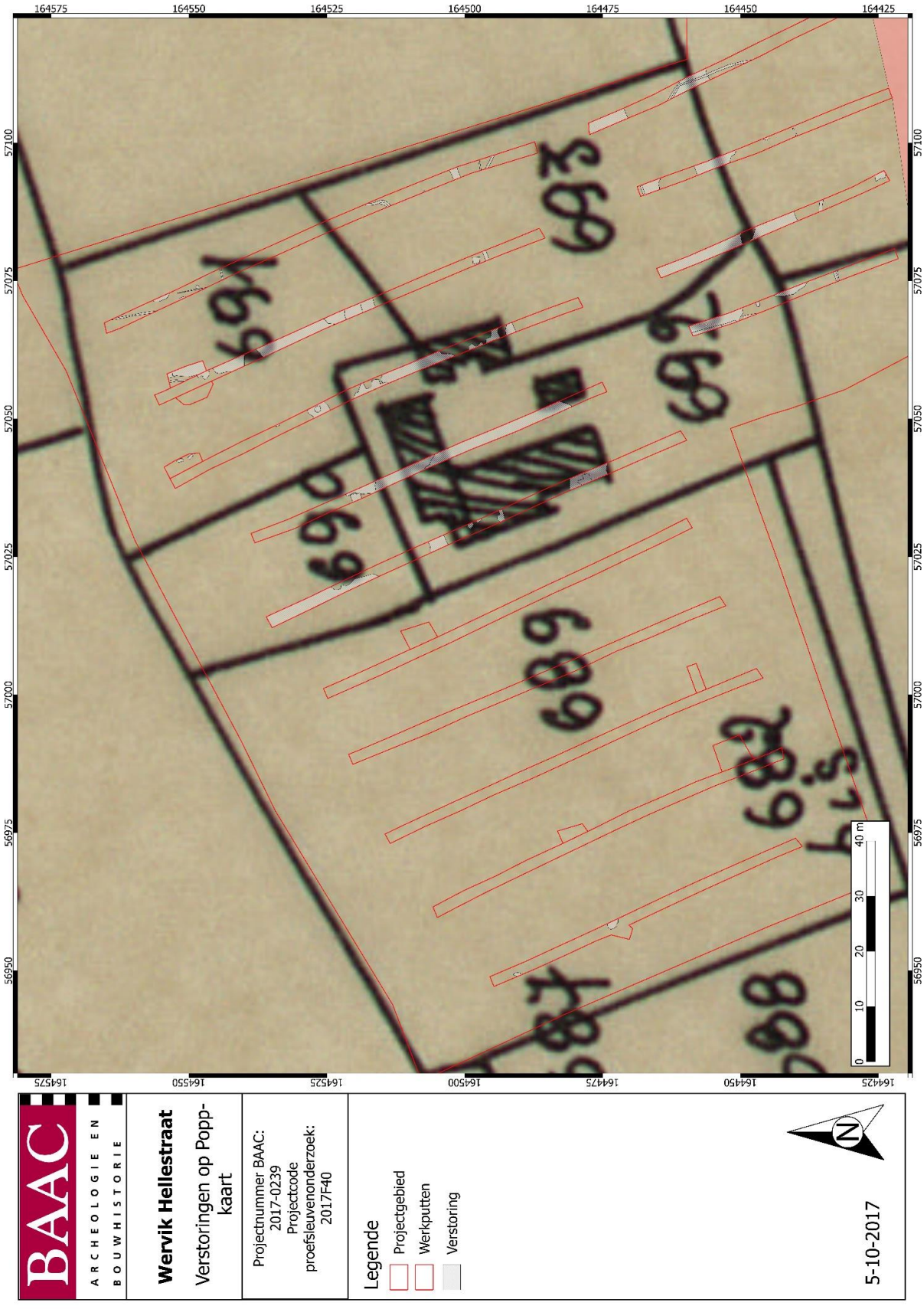

Figuur 24: Plangebied op de kaart van Deventer (omstreeks 1560) – Plangebied in het blauw aangeduid[11]

Figuur 25: Vlakfoto van de bakstenen waterput

[11] ACKE e.a. 2016b

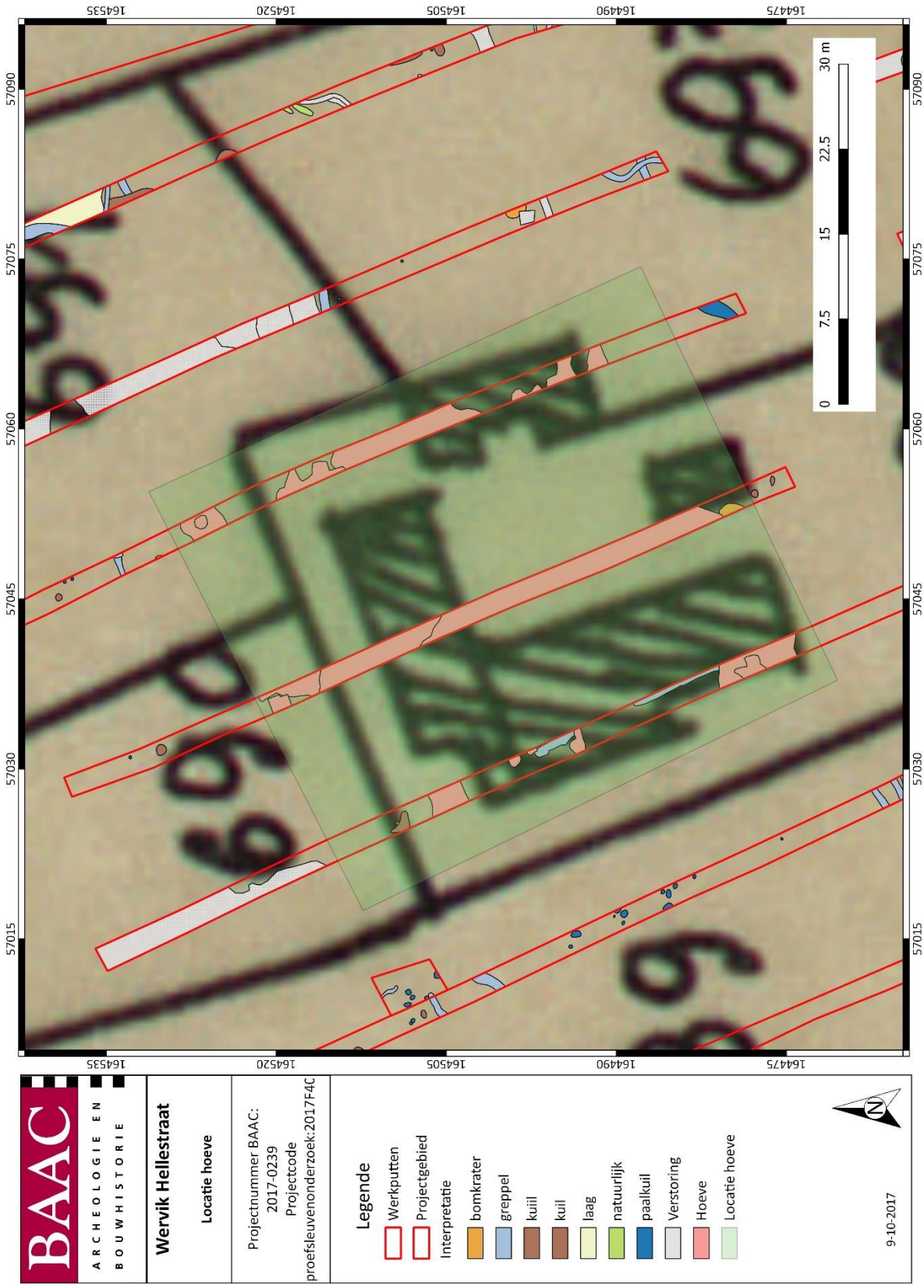
Figuur 26: Verstoringen in de noordelijke helft van het plangebied geplot op de Popp-kaart[12]

[12] GEOPUNT, 2017

Figuur 27: Verstoringen in de noordelijke helft van het plangebied geplot op de orthofoto 2013[13]

[13] AGIV, 2017c

Figuur 28: Locatie van de hoeve op de Popp-kaart met aanduiding overeenkomende uitbraaksporen[14]

[14] (GEOPUNT 2016)

1.4 Assessment van vondsten/monsters

1.4.1 Kader

Spoornummers

1.014 (VNR3, kuil), 8.007 (VNR 2, greppel), 9.018 (VNR 1, greppel), 10.006 (VNR 4, greppel), 12.019 (VNR 5, greppel), 14.003 (VNR 7 en VNR 8, greppel), 16.002 (VNR 6, greppel)

Materiaalcategorie

Aardewerk, natuursteen, metaalvondst

Contextbeschrijving

Aangetroffen bij de aanleg van het vlak van de proefsleuven.

Terreinmethodiek

Er zijn in totaal negen vondsten aangetroffen. De vondsten zijn gedaan bij de aanleg van de proefsleuven en zijn zoveel mogelijk gekoppeld aan een spoor of bodemkundig niveau. Alle vondsten zijn verzameld met de hand. Er is geen gebruik gemaakt van een metaaldetector tijdens de aanleg van de proefsleuven. Hierdoor is de vondstcategorie van metaal mogelijk ondervertegenwoordigd.

Omgevingsfactoren

In de zuidelijke zone van het plangebied is een groot deel van het terrein verstoord waardoor de eventueel aanwezige vondsten verdwenen zijn. Dit geldt eveneens voor enkele zones in de noordelijke helft. Afgezien van de verstoorde zones is de bodem goed bewaard gebleven.

Gezien de vondsten zijn verzameld tijdens een vooronderzoek in de vorm van proefsleuven is nog geen gedetailleerde data beschikbaar over de aard van de site waaruit de vondsten zijn verzameld, waardoor onderlinge relatie, relatieve chronologie, ontstaansgeschiedenis, antropogene en natuurlijke post-depositionele processen nog grotendeels onduidelijk zijn. Wel zijn verschillende structuren aan het licht gekomen die mogelijks in de Romeinse tijd gedateerd kunnen worden, en was er een hoeve aanwezig die tot minstens de tweede helft van de 16é eeuw teruggaat.

1.4.2 Methode en technieken van assessment

Tijdens het vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven werden verschillende relevante archeologische vondsten aangetroffen. Alle vondsten zijn beschreven in de vondstenlijst (zie bijlage 5.1.1.). De vondsten zijn onderverdeeld in de volgende hoofdcategorieën: aardewerk, natuursteen en metaal.

De verschillende materiaalcategorieën zijn bekeken door een specialist ter zake.

Tabel 2: Geraadpleegde specialisten

Vondstcategorie	Specialist
Natuursteen	C. Stern
Handgevormd aardewerk, metaaltijden	T. Dyselinck
Romeins aardewerk	N. Janssens
Middeleeuws aardewerk	J. De Mulder

Per vondstnummer werden alle vondsten bekeken en ingevoerd in een tabel. Eerst werd gekeken naar de vondstcategorie, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens genoteerd werden. Er werd ook getracht een ruwe datering te geven aan het materiaal. Indien een verfijning van deze datering mogelijk bleek, werd dit bij de opmerkingen toegevoegd.

Alle scherven van Wervik Hellestraat zijn eerst gedetermineerd op basis van aardewerksoort, daarna is verder gekeken naar vorm en vormdetails, versiering. Uitzonderlijke kenmerken, zoals onder andere het al dan niet verweerd of gefragmenteerd zijn van de scherven is opgenomen in de vondstentabel. De scherven waarvan een vorm of versiering kon gedetermineerd worden, zorgen mogelijk voor een nauwere datering.

Ook de overige vondstcategorieën zijn bekeken.

Waar mogelijk werd een datering gegeven.

1.4.3 Inventaris

Voor de inventaris wordt verwezen naar de tabel in de digitale bijlage, waarin alle data per vondstnummer is verzameld. Het aantal rand-, wand- en bodemscherven en fragmenten is geteld.

Het gros van het ingezamelde keramisch vondstmateriaal bestaat uit aardewerkvondsten (N=7), daarnaast is ook een natuursteen en een metaalvondst aanwezig (N=2). Het materiaal is vaak sterk gefragmenteerd. S8.007 en S10.006 bevatten scherven die duidelijk in verschillende perioden gedateerd kunnen worden. Doordat het respectievelijk over drie en twee scherven gaat, is het nog niet mogelijk om te zeggen of het om intrusief of residueel materiaal gaat in deze sporen. In S8.007 werd er Romeins aardewerk samen met een wandfragment uit steengoed aangetroffen dat in de 15^{e}-16^{e} eeuw gedateerd kon worden. In S10.006 werd Romeins aardewerk samen aangetroffen met een randfragment van een volmiddeleeuwse kogelpot. Het is dan ook niet mogelijk om deze sporen aan de hand van het aardewerkmateriaal te dateren. Het meeste materiaal werd in greppels aangetroffen.

Binnen het aardewerk kunnen volgende aardewerkgroepen herkend worden: gedraaid grijs aardewerk, handgevormd Romeins en steengoed aardewerk. Het materiaal omvat zowel Romeins als vol- en laatmiddeleeuws aardewerk.

Er kan op basis van de aanwezige aardewerkgroepen een onderscheid gemaakt worden tussen het aardewerk. Er kan een duidelijke Romeinse aanwezigheid vastgesteld worden. Vervolgens komt een component vol- en laatmiddeleeuws aardewerk voor. Het Romeinse aardewerk werd aangetroffen in spoornummers 1.014, 8.007, 9.018, 10.006, 14.003 (Figuur 29) en 16.002. V9 bevat eveneens romeins

aardewerk. De volmiddeleeuwse scherven komen voor in S10.006 en S1.014 en de laatmiddeleeuwse scherf in S 8.007.

Figuur 29: Aardewerk uit S14.003 (V7)

In totaal is er slechts één fragment natuursteen van 275g gevonden (V8). Het gaat om een stuk ijzerhoudend kwartsiet. Er zijn op deze steen geen sporen van bewerking aangetroffen.

Er is één metalen voorwerp gevonden (V5). Na onderzoek is gebleken dat het gaat om ijzerconcretie die natuurlijk in de bodem aanwezig is.

1.4.4 Conservatie en behandeling

Er zijn geen vondsten gedaan die verdere conservatie of behandeling vragen.

1.4.5 Potentieel op kenniswinst

Het aangetroffen vondstmateriaal is grotendeels afkomstig uit greppels, verspreid over het gehele terrein. Vooral het aardewerk kan gebruikt worden om de verschillende sporen te dateren.

Bij vervolgonderzoek kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden aan de hand van het vondstmateriaal.

- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad? Zijn er verschillen op te merken binnen de vindplaats?

- Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?

- Is er sprake van culturele invloeden vanuit andere gebieden? En zo ja: van waar en welke invloeden? Zijn er indicaties voor handelscontacten met andere regio's?

- Wat kan er op basis van het anorganisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling van de site, de materiële cultuur en de socio-economische positie van de nederzetting? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaanseconomie binnen de nederzetting? Welke cultuurgewassen werden in de verschillende bewonings- en gebruiksfasen verbouwd? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

- Welke datering heeft het aardewerk? Kunnen hier verschillen in opgemerkt worden? Kan er een fasering opgemerkt worden in het aardewerk?

- Zijn de contexten homogeen of is er sprake van intrusief of residueel materiaal?

- Kunnen op basis van het vondstmateriaal uit de verschillende lagen uitspraken gedaan worden over de materiële cultuur of over de functionele interpretatie?

- Kan op basis van het vondstmateriaal een uitspraak gedaan worden over de verschillende occupatiefasen?

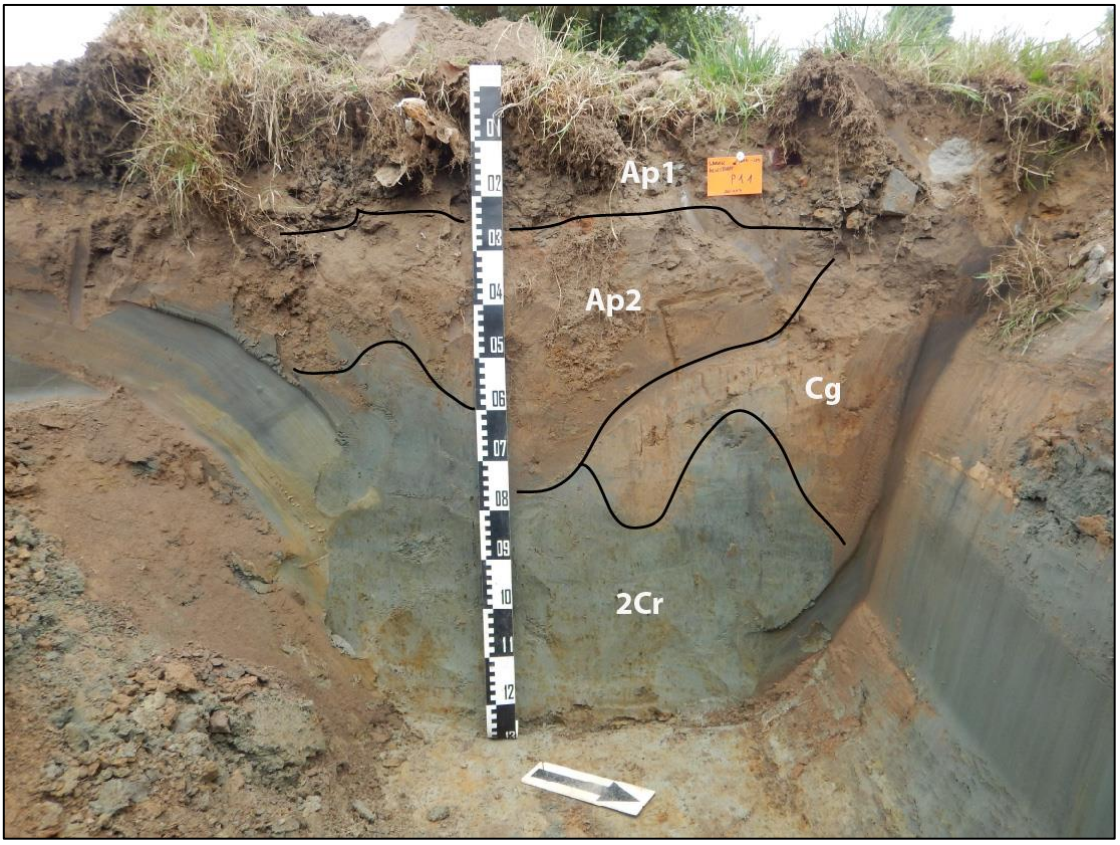
- Hoe passen de vindplaatsen binnen het regionale landschap uit de vertegenwoordigde periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzetting?

1.5 Assessment van het onderzoeksterrein

1.5.1 Landschappelijke en aardkundige situering (Charlotte De Smet)

Er werden over het gehele plangebied 19 profielen aangelegd. Slechts enkele werden als referentieprofielen aangeduid. Deze referentieprofielen werden als representatief beschouwd voor de bodemopbouw van het plangebied.

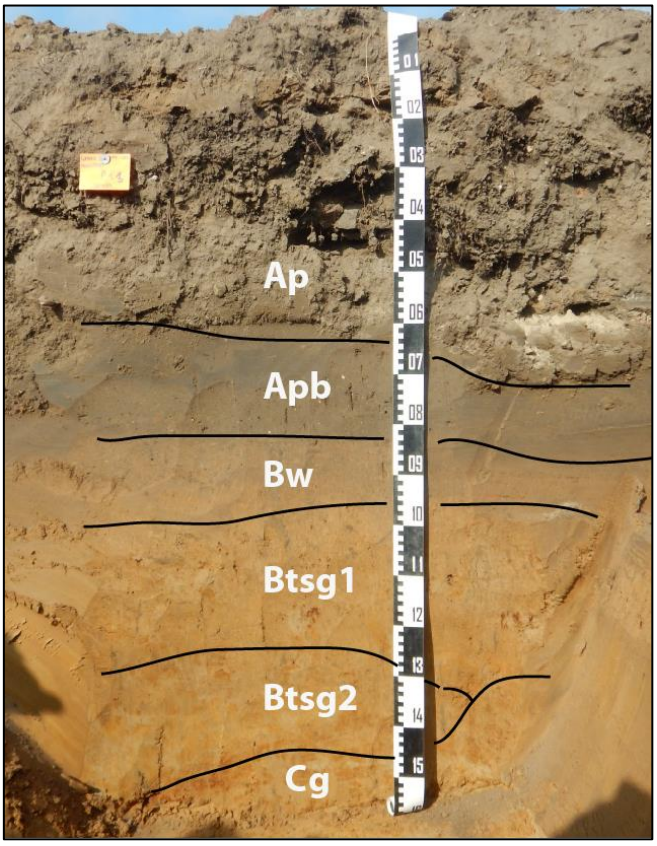
Referentieprofiel 1.1, gesitueerd aan de noordelijke rand van het plangebied, werd gekenmerkt door een lokale verblauwing van de moederbodem liggend onder twee sterk verstoorde Ap-horizonten (Figuur 30). Vermoedelijk is de lokale verblauwing het gevolg van vergravingen voor de aanleg van een drainagebuis. In dit profiel werden twee verstoorde Ap-horizonten, bestaande uit fijne zandleem, waargenomen. Deze kalkrijke matig humeuze horizonten bevatten matig veel tot heel veel puinfragmenten. In het bovenste Ap-horizont waren enkele grindelementen aanwezig. De grens met de onderliggende moederbodem was zeer onregelmatig, en fluctueerde tussen 50 en 80 cm diepte. Aan de rechterkant van het profiel werd bruine zandleem moederbodem onderscheiden. Deze had matig veel ijzer- en mangaanvlekken, en zeer weinig wortelspoor fragmenten (Cg-horizont). Hieronder kwam sterk gereduceerd zwaar zandig leem met zeer veel groenige ijzervlekken en matig veel mangaanvlekken voor (Cr-horizont). Dit groenblauw bodemmateriaal werd al rond 50 cm beneden het maaiveld gevonden aan de rechterkant van het profiel. In de Cg-horizont werd een lichte kleifractie gedetecteerd, terwijl meer kleiig materiaal werd gevoeld in de onderste Cr-horizont. De grondwatertafel werd niet bereikt in dit profiel.

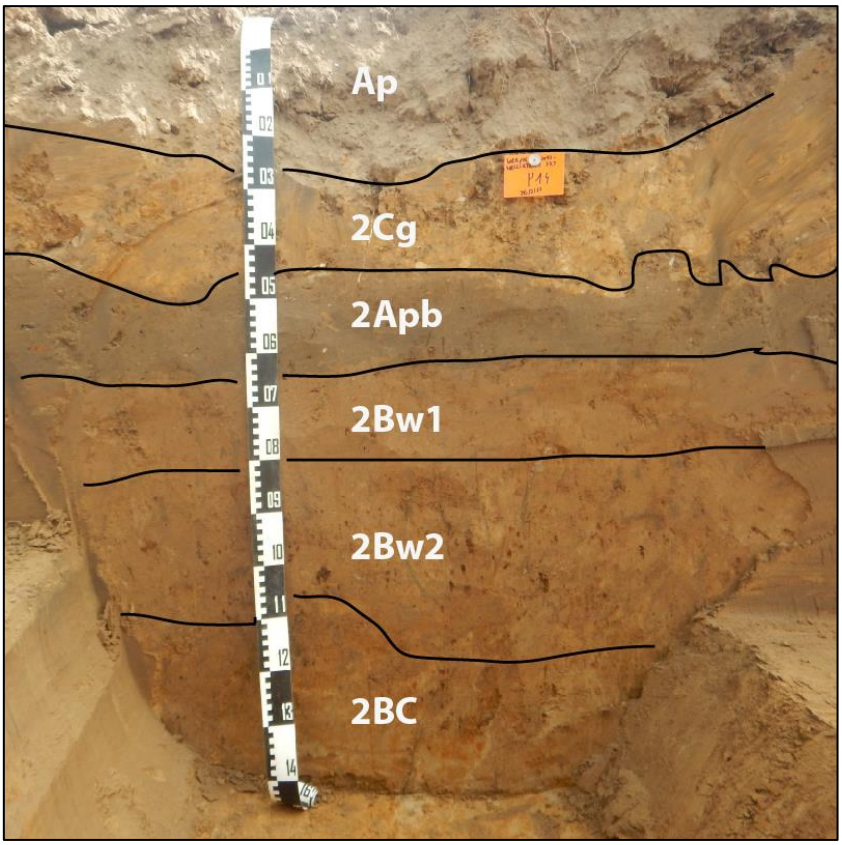
Figuur 30: Referentieprofiel 1.1 (©BAAC).

In het **referentieprofiel 1.3** in het zuidelijke deel van WP1 bestond de bovenste 80 cm uit twee matig fijne zandlemige Ap-horizonten. Het bovenste 55 cm dikke Ap-horizont was duidelijk verstoord en

kalkrijk, en bevatte veel steenkool-, baksteen-, en glasfragmenten. Onderaan deze horizont werd aan de rechterkant van het profiel een lichtgele fijne zandintercalatie waargenomen. De tweede begraven Ap-horizont (Apb-horizont) had in tegenstelling tot de bovenliggende gruizige Ap-horizont een matig sterke subhoekig blokkige bodemstructuur. In deze bodemstructuur werd af en toe nog een baksteenfragment gevonden. Deze ging geleidelijk (5 cm – 15 cm) over op 82 cm diepte in een zandlemige verweringshorizont (Bw-horizont). Bioturbate gangstructuren werden geconstateerd in dit bruinkleurige horizont. Rond 95 cm beneden het maaiveld werd in het zandleemmateriaal een klein kleipercentage opgemerkt (Btsg-horizont), vanaf 125 cm diepte werd het zandleem meer kleiig. In de laatste twee horizonten werden veel ijzervlekken en oxidatie- en reductievlekken gezien (Btsg2-horizont). Onder deze klei-aanrijkingshorizonten kwam de moederbodem voor en was geen kleifractie meer aanwezig in het bodemmateriaal. De moederbodem bestond uit zwaar zandig leem en bevatte ook zeer veel ijzervlekken. Het onverstoord bodemmateriaal was in dit profiel kalkrijk. De grondwatertafel werd niet geregistreerd.

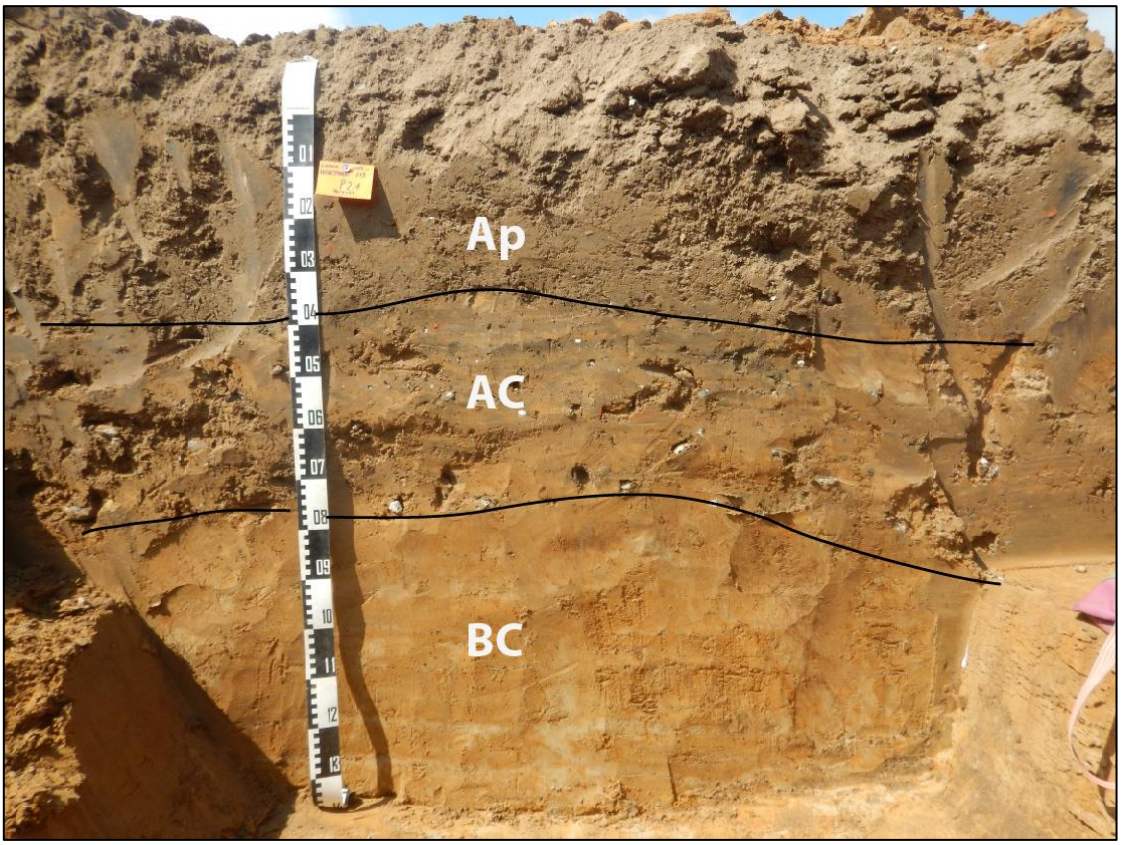

Figuur 31: Referentieprofiel 1.3 (©BAAC).

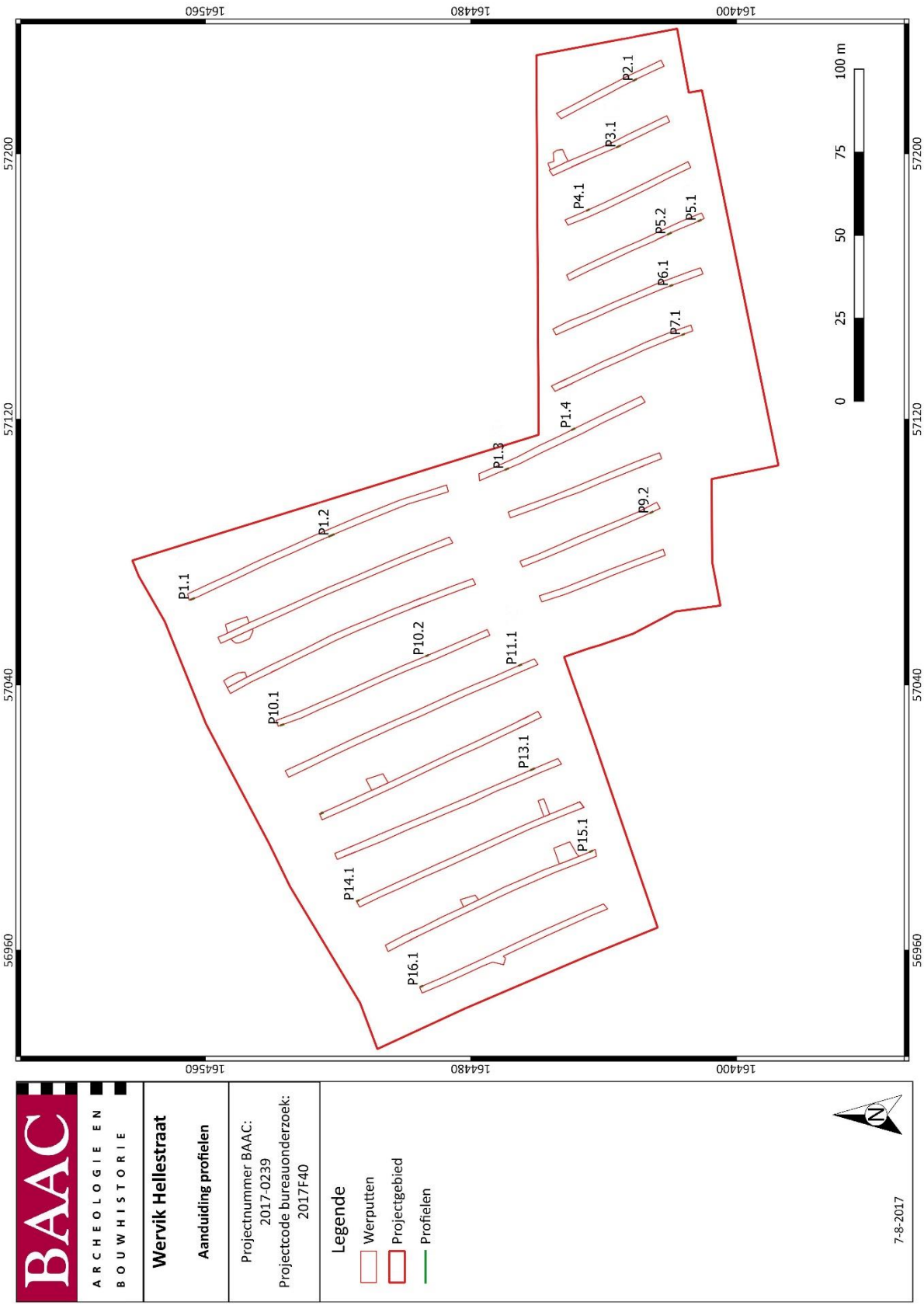
Figuur 32: Referentieprofiel 1.4.

Klei-aanrijkingshorizonten (Bt-horizont) werden niet geïdentificeerd ter hoogte van **referentieprofiel 1.4**. Dit referentieprofiel was nog meer zuidelijker gelegen in WP1. In dit bodemprofiel kwam onder twee ophogingspakketten (kalkrijke lemig zandige Ap- en kalkloze zandlemige 2Cg-horizonten) de donkergrijsbruine begraven Apb-horizont kwam voor vanaf 45 cm diepte. In deze kalkloze begraven bodem waren enkele puinfragmenten aanwezig (baksteen- en steenkoolfragmenten). Een abrupte grens werd herkend op 65 cm beneden het maaiveld. Hieronder werden twee bruine zandlemige verweringshorizonten (2Bw1- en 2Bw2-horizont) met veel donkerbruine bioturbate gangen geobserveerd. Matig veel ijzerconcreties en mangaanvlekjes kwamen in het onderste verweringshorizont voor. De verbruining van het bodemmateriaal had nog een vlekkerig uiterlijk in de BC-horizont. Dit BC-horizont had veel ijzervlekken en matig veel mangaanvlekken. Ook hier werd geen grondwatertafel bereikt.

Figuur 33: Referentieprofiel 2.1

De referentieprofielen in WP 2 t/m 7 werden hoofdzakelijk gekarakteriseerd door een sterke verstoring bovenaan het bodemprofiel. De bouwvoor was hier duidelijk vergraven en/of opgehoogd. Onder deze sterk verstoorde A-horizont(en) kwam een onverstoorde B-textuur horizont en/of Bw-horizont voor. Enkel in het meest oostelijk gelegen **referentieprofiel 2.1** (Figuur 33) in WP2 werd de verstoring tot in de AC-horizont gezien. Hier bestond de bovenste lemig zandige kruimelige Ap-horizont uit veel baksteen- en puinfragmenten. Op 40 cm diepte ging deze bouwvoor over in een zandlemige AC-horizont, die duidelijk geroerd en verstoord was en veel kalksteen, afval van bouwmateriaal en baksteenfragmenten bevatte. Brokken C-materiaal werden gezien doorheen dit horizont. Op 75 cm beneden het maaiveld ging deze abrupt over in de donkeroranjegele zandlemige BC-horizont. De B-textuur horizont was hier sterk variërend qua diepte. Af en toe werd in dit ijzerrijke horizont kleiig bodemmateriaal gezien met hierin gereduceerde lichtere vlekken. De grondwatertafel was afwezig in dit profiel.

Figuur 34: Profielen

1.5.2 Historiek

Zie paragraaf 2.3 in Archeologienota met uitgesteld onderzoek.[15]

1.5.3 Archeologisch kader

Zie paragraaf 2.4 in Archeologienota met uitgesteld onderzoek.[16]

1.5.4 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Tijdens het vooronderzoek zijn verschillende sporenclusters teruggevonden die kunnen wijzen op een nederzetting. In met name de noordelijk helft van het plangebied kon binnen de sporenclusters een aantal structuren worden herkend. Een aantal van de sporen, voornamelijk greppels, zijn dankzij het aardewerk gedateerd in de Romeinse tijd. Of de structuren eveneens in dezelfde periode dateren, is op basis van de huidige gegevens niet met zekerheid te zeggen.

Daarnaast werden verschillende verstoringen geregistreerd die op het veld als uitbraaksporen van de hoeve geïnterpreteerd werden. Naast of onder deze verstoringen kunnen er zich ook nog sporen bevinden van oudere hoevegebouwen die tijdens oudere fasen verplaatst of gesloopt werden.

1.5.5 Verklaren ontbreken archeologisch ensemble

Niet van toepassing.

1.5.6 Confrontatie resultaten eerder vooronderzoek

Bodemkundige en aardkundige gegevens

Wervik ligt in zandlemig Vlaanderen, aan de oever van de Leie, die hier de Belgisch-Franse grens vormt. Ten noordwesten van de gemeente situeert zich de overgang naar het West-Vlaamse Heuvelland. De gemeente wordt in het zuiden begrensd door de Leievallei. Het reliëf rondom Wervik is matig golvend en langzaam oplopend van de Leievallei in het zuiden naar het noorden. Het reliëf wordt doorsneden door de Sint-Jansbeek en de Reutelbeek (zie figuur 12 en bijlage 6 in het VVR van de archeologienota[17]). De alluviale vlakte van de Leievallei situeert zich op een hoogte van ongeveer 13 m + TAW. Het centrale gedeelte van de gemeente ligt op ca. 20 m + TAW. Naar het noorden toe gaat de Leievallei over in een heuvelrug (panisiliaan), die van Zandvoorde naar Diksmuide gaat. De kamlijn van de rug wordt gevormd door de waterscheidingslijn tussen het Leiebekken en het bekken van de IJzer.[18]

Volgens de bodemkaart wordt het zuidelijke deel van het plangebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). Het noordelijke deel bestaat uit vochtige zandleem (Lca en Ldp). Op basis van de veldwerkresultaten kan gesteld worden dat veel van de bodems binnen het plangebied inderdaad bestaan uit lemige zandbodems. Bovendien was de bodem op sommige plaatsen zandiger dan op de bodemkaart is aangeduid. De heterogeniteit van de bodems bleek groter dan gekarteerd,

[15] ACKE e.a. 2016a
[16] ACKE e.a. 2016a
[17] ACKE e.a. 2016a
[18] ACKE e.a. 2016a

wat geen verrassing is, omdat de bodemkaart altijd een soort extrapolatie is van puntgegevens met relatief grote tussenafstanden.

De bodemopbouw in het plangebied vertoonde bovenaan het bodemprofiel hoofdzakelijk een sterk verstoord karakter door vergravingen van het terrein. Onder een opgehoogd pakket met sterk variërende dikte kwam vaak nog een onverstoorde begraven Ap-horizont met B-horizonten voor. In het zuidoostelijk deel van het plangebied reikte de verstoring plaatselijk tot in de B-horizont. Zeer lokaal werd verblauwing van de moederbodem gezien. Vermoedelijk is deze sterke reductie te verklaren door compactie van de bovenliggende lagen door recente vergravingen in het plangebied.

Verder is in de zuidelijke helft van het plangebied een grote verstoring aangetroffen. De noordelijke zone is eveneens deels verstoord, als gevolg van de voormalige hoeve die op deze locatie stond.

Historisch, archeologisch en cultureel kader

In het Verslag van Resultaten van de Archeologienota (id 749)[19] werd de kans hoog geacht op het aantreffen van middeleeuwse en Romeinse sporen. Het is duidelijk dat Wervik een rijke geschiedenis heeft die teruggaat tot in de steentijd. In de Romeinse periode was Wervik (*Viroviacum*), een belangrijke nederzetting of *vicus* die fungeerde als regionaal centrum op religieus, economisch en politiek vlak. Het was een halteplaats op de weg van Boulogne naar Keulen. Het onderzoeksgebied ligt net buiten de historische kern van Wervik, op zo'n 400 m, waardoor de kans op het aantreffen van Romeinse sporen groot was. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden inderdaad sporenclusters met aanwijzingen van een nederzetting en Romeins aardewerk aangetroffen.

Daarnaast werd er, in mindere mate, ook middeleeuws materiaal gevonden. Dit kon echter niet direct aan een sporencluster gelinkt worden.

Ten laatste zijn er ook verstoringen aangetroffen waar de oude hoeve zich bevond. Deze is gesloopt net voor het aanleggen van de proefsleuven. Ter hoogte van deze hoeve werden veel uitbraaksporen herkend die als recente verstoringen werden geïnterpreteerd, maar mogelijk zijn hier ook uitbraaksporen van oudere fasen van de hoeve aanwezig. Tijdens het proefsleuvenonderzoek kon hier echter geen onderscheid in gemaakt worden.

1.5.7 Onderzoeksvragen: Antwoorden

- Zijn er archeologische sporen aanwezig?

Er zijn verschillende archeologische sporen aanwezig in het plangebied. Het gaat om nederzettingssporen die te dateren zijn in de Romeinse tijd. Verder zijn er nog middeleeuwse sporen aangetroffen, die nog niet aan een bepaalde site of structuur gekoppeld konden worden en waren verschillende bomkraters aanwezig binnen het plangebied.

- Wat is de aard van de sporen en/of artefacten (bewoning, funerair, ambachten,…)?

De sporen betreffen voornamelijk nederzettingssporen die te dateren zijn in de Romeinse tijd. Verder zijn er nog middeleeuwse sporen aangetroffen, die nog niet aan een bepaalde site of structuur gekoppeld konden worden en waren verschillende bomkraters aanwezig binnen het plangebied.

[19] ACKE e.a. 2016a

Er zijn in totaal negen vondsten gedaan behorende tot drie vondstcategorieën (aardewerk, natuursteen en metaal). De meeste vondsten zijn te dateren in de Romeinse tijd. Twee scherven zijn te dateren in de late middeleeuwen en enkele zijn niet te dateren. Alle vondsten, behalve één, zijn teruggevonden in greppels.

- Welke is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?

De sporen kennen over het algemeen een goede bewaring. Omdat de bodemopbouw in het plangebied in sommige zones een bodemprofiel vertoonde met bovenaan hoofdzakelijk een sterk verstoord karakter door vergravingen van het terrein bestaat wel de mogelijkheid dat de toplaag van sommige sporen is weggegraven.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Verspreid over de noordelijke zone van het plangebied zijn zes verschillende sporenclusters aangetroffen. De kleinste cluster bestaat uit vier sporen en de grootste uit 18 sporen. Binnen deze clusters kon slechts op drie locaties een mogelijke structuur herkend worden. Een spiekertje in WP9 waarvan nog slechts drie palen gekend zijn (Figuur 15: Detail sporencluster WP9, in WP 12 waar een palenrij aanwezig is die mogelijk deel is van een groter gebouw (Figuur 18) en in de sporencluster in WP 15 waar een spieker aanwezig is.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Dankzij de vondsten is het mogelijk om verschillende sporen te dateren in de Romeinse tijd. Dit is dan ook het geval voor de gerelateerde sporen. Daarnaast zijn sommige greppels of kuilen dankzij de donkere, verstoorde vulling, die als uitbraaksporen geïnterpreteerd werden, duidelijk afkomstig uit de nieuwe of nieuwste tijd. Op het terrein was het echter niet mogelijk om een onderscheid te maken tussen recente uitbraaksporen en uitbraaksporen die mogelijk in verband gebracht kunnen worden met een oudere fase van de hoeve.

- Welke is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?

Het plangebied bevindt zich in het lagergelegen deel van de Leievallei. Langs de noordelijke grens van het terrein stroomt de Vuilebeek, die op deze plaats ingekokerd is. Deze waterloop mondt meer oostwaarts uit in de Rapetbeek, die vervolgens uitkomt in de Leie. Op het terrein is dit niet op te merken. Het reliëf is vrijwel volledig egaal. De nabijheid bij een grote waterloop als de Leie zal vermoedelijk wel enige aantrekkingskracht hebben gehad voor vroegere bewoning.

- Zijn er zones waar de bodem verstoord is?

In de zuidelijke helft van het plangebied is een groot deel van het terrein verstoord waardoor slechts een klein aantal sporen aan het licht is gekomen. Centraal in de noordelijke helft zijn er eveneens grote verstoringen aanwezig die geïdentificeerd zijn als uitbraaksporen van een voormalige hoeve op die

locatie (Figuur 28). Deze laatste zone komt echter op basis van deze 'verstoring' juist niet in aanmerking om af te schrijven voor verder archeologisch onderzoek. Een definitieve opgraving zal hier mogelijk meer inzicht kunnen bieden in de fasering van uit- en afbraak (en daarmee voorafgaande bouw) van de verschillende bouwfasen van de hoeve.

- Is er verder archeologisch onderzoek nodig? Zo ja, specifieer.

De zuidelijke helft van het onderzoeksterrein wordt wegens een te groot aantal verstoringen afgeschreven. Wegens het grote aantal aanwijzingen naar de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting wordt een opgraving geadviseerd voor de noordelijke helft van het onderzoeksgebied. (Figuur 35) De opgraving zou de mogelijke nederzetting kunnen blootleggen en zou meer informatie kunnen verstrekken over de structuren, aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Een opgraving zou eveneens duiding kunnen geven over de functie van bepaalde sporen. Door de grote verspreiding van de aangetroffen sporen bevinden de verwachte sporen zich mogelijks deels buiten het plangebied. Het op te graven gebied wordt hierdoor tot tegen de grenzen van het onderzoeksterrein genomen om zoveel mogelijk informatie te winnen.

De zones die wegvielen tijdens de proefsleuven door de aanwezigheid van bomen en hekken worden voor de opgraving wel meegenomen doordat de aanwezige versperringen weggenomen zullen zijn. De uitbraaksporen ter hoogte van de hoeve in de noordelijke helft wordt ook in de advieszone opgenomen. Een opgraving zou immers verduidelijking kunnen geven over de verschillende uitbraakfases en het zou eventueel mogelijk kunnen zijn de oudste fase van de hoeve te dateren (zie ook hierboven).

De noordelijke helft van het terrein bevat een aantal sporenclusters waarin al tijdens het vooronderzoek structuren herkend zijn. Deze structuren moeten onderzocht worden in een opgraving waarbij hun datering, onderlinge samenhang en relatie met de ruimere omgeving kan worden vastgesteld.

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?

De bodemopbouw in het plangebied varieerde lokaal sterk. Over het algemeen kwam onder een opgehoogd A-horizont een begraven Ap-horizont voor. Hieronder werd een verweringshorizont (Bw-horizont) en/of klei-aanrijkingshorizont (Bt-horizont) waargenomen. Eventueel werd ook een BC-horizont gedetecteerd. De einddiepte van de Bw-, Bt- en/of BC- horizont verschilde sterk van plaats tot plaats.

- Zijn er tekenen van erosie? In hoeverre is de bodemopbouw intact?

De bodemopbouw in het plangebied vertoonde bovenaan het bodemprofiel hoofdzakelijk een sterk verstoord karakter door vergravingen van het terrein. Onder een opgehoogd pakket met sterk variërende dikte kwam vaak nog een onverstoorde begraven Ap-horizont met B-horizonten voor. In het zuidoostelijk deel van het plangebied reikte de verstoring plaatselijk tot in de B-horizont. Zeer lokaal werd verblauwing van de moederbodem gezien. Vermoedelijk is deze sterke reductie te verklaren door compactie van de bovenliggende lagen door recente vergravingen in het plangebied.

- Waardoor kan het eventueel ontbreken van een horizont verklaard worden?

Door de verschillende vergravingen die gepaard gingen met de sloop van verschillende structuren op het terrein zijn lokaal geen bodemhorizonten meer waar te nemen.

- Kunnen relevante veldobservaties gemaakt worden voor verder onderzoek?

Bij een eventuele aanwezigheid van een groot aantal bomkraters bestaat de mogelijkheid dat deze een deel van het terrein hebben verstoord waardoor sporen zijn verdwenen. Omdat het mogelijk is dat munitie uit WOI aangetroffen wordt, is het belangrijk het vlak met grote voorzichtigheid aan te leggen.

De vlakaanleg kan moeizaam verlopen gezien de verbruining die over een deel van het plangebied is waargenomen. Ervaring is hier een belangrijke factor.

Voor vervolgonderzoek zijn de volgende vraagstellingen van belang:

Landschappelijk kader:

- Hoe was de oorspronkelijke (natuurlijke) bodemopbouw?
- Hoe zag het a-biotische landschap (geomorfologie en bodem) er ten tijde van de verschillende bewonings- en gebruiksfasen uit?
- Wat is de aard, diepteligging, kwaliteit en ruimtelijke omvang (horizontaal en verticaal) van de archeologische site?
- Wat zijn de verschillende landschappelijke elementen in het onderzoeksgebied? Hebben deze invloed gehad op de locatiekeuze van de verschillende elementen van de vindplaats?
- In welke mate is de bewaringstoestand van de vindplaats aangetast en welke processen zijn hiervoor verantwoordelijk?
- Zijn er verschillen in bewaringstoestand tussen of binnen de onderscheiden landschappelijke/topografische eenheden en waaruit bestaan deze verschillen?
- Wat is de landschappelijke ontwikkeling van het plangebied en welke paleolandschappelijke processen zijn van invloed geweest op de menselijke activiteiten voor, tijdens en na de verschillende vastgestelde fasen van gebruik?
- Welke verandering traden in de loop van de tijd op in de vegetatie, de vegetatiestructuur en de openheid van het landschap en wat was de rol van de mens hierbij?
- Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit deze specifieke periode? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzetting?
- Hoe passen de mogelijke vindplaatsen binnen het regionale landschap uit die specifieke periode? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode en welke verschillen bestaan er?

Archeologische vindplaats:

- Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de verschillende sporen binnen de vindplaats? Is er sprake van nederzettingen?
- Zo ja, wat is de omvang en de ruimtelijke structuur van de aangetroffen nederzettingen? Gaat het om één of meerdere erven en is er sprake van een fasering?
- Op welke manier is de nederzetting en het omliggende cultuurlandschap ingericht (verkavelingsgreppels, afsluitingen e.d.)? Is er een directe relatie met het landschap?
- Welke elementen omvatten de erven en hoe zijn ze gestructureerd (eventueel in verschillende fasen)?

- In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de types plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?
- Kan er een continuïteit worden vastgesteld tussen de verschillende fasen van de site?
- Op welke manier is het cultuurlandschap ingericht?
- Welke verschillende onderdelen van de woonerven of landbouwarealen worden gemarkeerd aan de hand van de greppelsystemen (vb. bewoning, opslag, landbouwproductie, ambachtelijke activiteiten e.d.)?
- Is er een directe relatie met het landschap (vb. oriëntatie van greppels op natuurlijke of structurerende elementen)?
- Zijn er typologische verschillen merkbaar in de greppels, en zo ja, waaraan zijn deze verschillen gerelateerd? (vb. afbakening vs. afwatering, woonareaal vs. landbouwareaal,…)

Vragen specifiek voor het plangebied

- Kunnen er oudere fasen van de hoeve herkend worden in de uitbraaksporen?
- Kan de oudste fase van de hoeve herkend worden?

1.5.8 Synthese

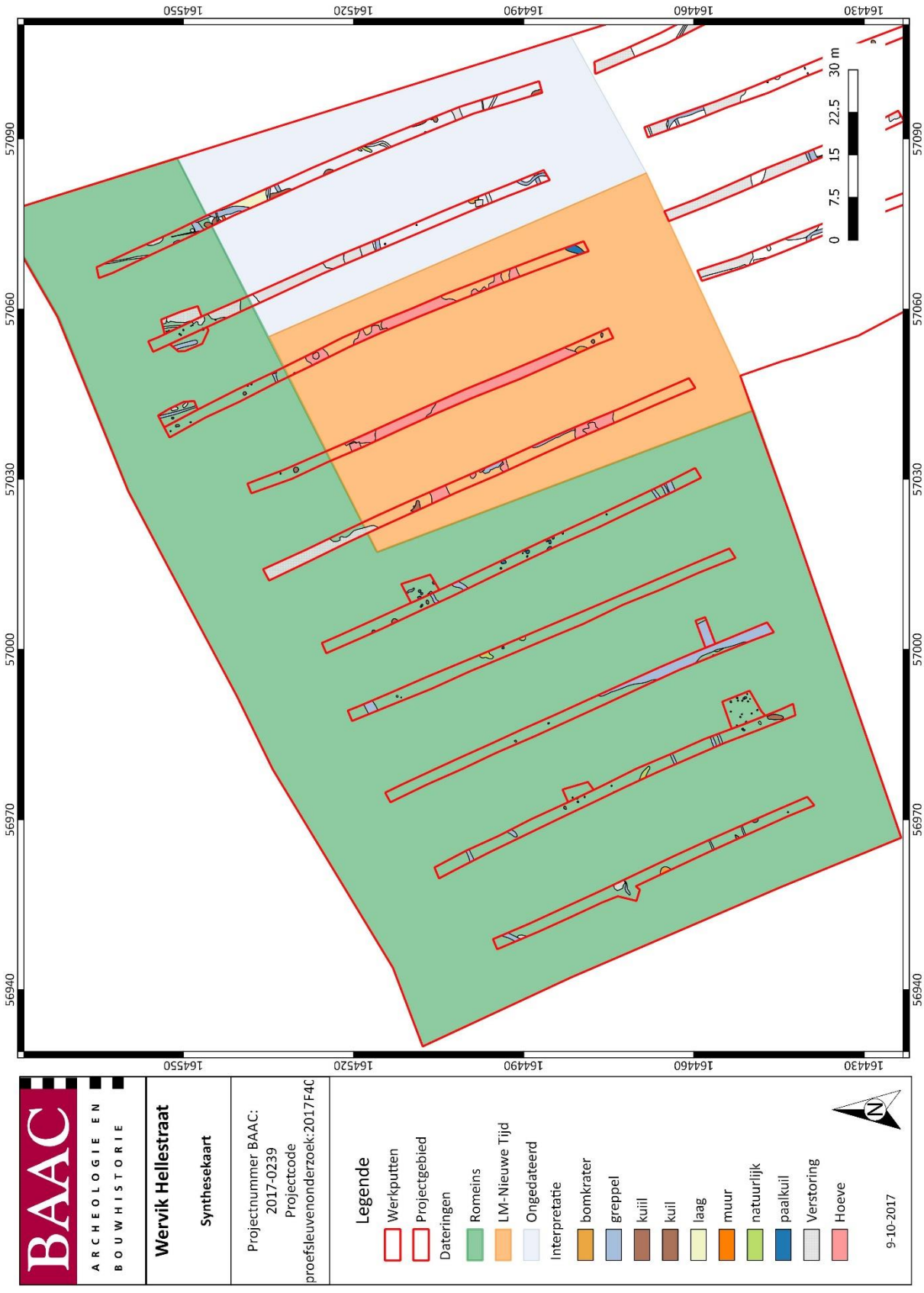
Het proefsleuvenonderzoek naar aanleiding van de geplande verkaveling in de Hellestraat te Wervik heeft de archeologische verwachting ingelost. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn resten van een Romeinse nederzetting aangetroffen. Verder zijn laatmiddeleeuwse en sporen en sporen uit de nieuwe en nieuwste tijd aangetroffen, die mogelijk in verband gebracht kunnen worden met oudere fasen van een hoeve die tot minstens de tweede helft van de 16^{e} eeuw teruggaat, evenals enkele bomkraters.

Op de synthesekaart is het volgende weergegeven:

- Allesporenkaart

- Verwachte dateringen binnen op te graven zone

Het geeft weer in welke periode de aan te treffen sporen vermoedelijk te dateren zullen zijn. De zone waar laatmiddeleeuwse sporen en sporen uit de nieuwe tijd verwacht worden beslaat de hoevesite.

Figuur 35: Synthesekaart

1.6 Besluit

1.6.1 Datering en interpretatie

Het proefsleuvenonderzoek gelegen in Wervik aan de Hellestraat kon een groot aantal sporen aan het licht brengen, waarvan het merendeel een archeologische waarde heeft.

Verschillende sporen zijn door middel van het uitgevoerde vooronderzoek reeds onderzocht (gecoupeerd, beschreven, gefotografeerd en ingemeten) om hun waarde en bewaringstoestand in te schatten. Uit het onderzoek zijn sporen van een Romeinse nederzetting aangetroffen met de waarschijnlijke aanwezigheid van structuren. Er werd ook een merkwaardig brede gracht, ca. 5,5 m, aangetroffen die in de Romeinse periode te dateren is. De verstoringen die zich in de noordelijke helft van het plangebied bevinden werden op het terrein geïnterpreteerd als uitbraaksporen veroorzaakt door de recente sloop van de hoeve die sinds minstens de tweede helft van de 16e eeuw op het terrein aanwezig was. Na voortschrijdend inzicht kunnen we echter stellen dat er mogelijk ook uitbraaksporen van oudere fasen van de hoeve aanwezig kunnen zijn, die in het vlak niet als dusdanig herkend konden worden.

Ondanks de beperkte oppervlakte van het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem (ca. 11,2% van het plangebied) wordt verder onderzoek met ingreep in bodem of een opgraving geadviseerd voor een deel van het plangebied wegens de aanwezigheid van het grote aantal archeologisch relevante sporen in de proefsleuven en de kijkvensters. Een opgraving wordt geadviseerd voor het noordelijke deel van het plangebied, over een oppervlakte van ca. 16.000 m². Dit is niet het geval voor het zuidelijke deel waar wegens grote aanwezigheid van recente verstoringen geen archeologische sporen meer verwacht worden die relevante kenniswinst kunnen opleveren.

1.6.2 Archeologische verwachting

Het archeologisch materiaal en de sporenclusters die in de proefsleuven zijn aangetroffen, bevestigen de aanwezigheid van bewoning op de locatie van het plangebied tijdens de Romeinse periode. Een opgraving zou meer duidelijkheid kunnen geven over de uitgestrektheid van de nederzetting en de eventuele fasering ervan.

Omdat in de wijde omgeving van Wervik verschillende opgravingen informatie hebben vergaard over de Romeinse tijd kan de archeologische verwachting voor het plangebied als groot worden beschouwd. Een opgraving uit 2013 in Wevelgem-Zuid, in de buurt van Wervik, uitgevoerd door BAAC Vlaanderen, heeft verschillende Romeinse bewoningssporen aan het licht gebracht.[20] In de wijk Harelbeke – Stasegem zijn van 1959 tot 1981 door de verenigingen Pro Cortoriaco en Archeologie Zuid-West-Vlaanderen grootschalige opgravingen en bouwwerfcontroles uitgevoerd. Het resultaat van deze inzet was de ontdekking van een 6 à 8 ha grote Gallo-Romeinse *vicus* (lokaal centrum), bewoond van ca. 70 tot 270 n. Chr.[21] In Bavikhove is in 2016 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij een, door een greppel afgebakend, Romeins erf is aangetroffen.[22] De structuren die in de proefsleuven in de Hellestraat zijn aangetroffen en de grote aanwezigheid van Romeinse bewoning in dezelfde landschappelijke omgeving vergroten de mogelijkheid om een Romeinse bewoningskern tegen te komen bij vervolgonderzoek.

[20] DYSELINCK 2015
[21] VAN MINGROOT 1995
[22] BAKX & PAWELCZAK 2016

Omdat er ook aanwijzingen zijn van een laat- en/of postmiddeleeuwse aanwezigheid, bestaat de mogelijkheid dat hier eveneens meer informatie over gewonnen kan worden.

Mogelijk zijn deze laatmiddeleeuwse sporen in verband te brengen met oudere fasen van de hoeve die minstens tot de tweede helft van de 16e eeuw teruggaat en enkele jaren geleden gesloopt werd. Indien dit het geval is, zou dit een grote kenniswinst betekenen voor de evolutie en indeling van dergelijke hoevesites.

De aanwezigheid van verschillende bomkraters duidt ook op mogelijke WOI-sporen. De bomkraters kunnen ook een zekere verstoring teweeg hebben gebracht.

1.6.3 Potentieel op kennisvermeerdering

Tijdens het vooronderzoek kon de aanwezigheid vastgesteld worden van verschillende sporen uit de Romeinse periode. Sommige van deze sporen vormen clusters en wijzen op de aanwezigheid van een nederzetting met aanwezigheid van structuren. Vervolgonderzoek kan meer informatie verschaffen over de precieze aard van deze nederzetting, de precieze datering en de mogelijke fasering. Gezien het oppervlak kan ook informatie vergaard worden over de samenstelling van een dergelijk erf en de inrichting ervan. Deze informatie kan dan gekaderd worden binnen de archeologische kennis van die periode in de ruime omgeving.

Er zijn eveneens middeleeuwse sporen aangetroffen, waaronder een aantal greppels en kuilen. Deze sporen hebben een kennisvermeerderingspotentieel, omdat ze mogelijk in verband gebracht kunnen worden met de hoeve die zich sinds minstens de tweede helft van de 16e eeuw op het plangebied bevindt. Indien dit het geval is, zou dit een potentiële kenniswinst betekenen voor de evolutie en indeling van dergelijke hoevesites.

De verstoringen die zich ter hoogte van de hoeve bevinden werden in het vooronderzoek als recente uitbraaksporen van de hoeve geïnterpreteerd, maar mogelijk zijn er ook uitbraaksporen aanwezig van oudere fasen van de hoeve. Een opgraving zou meer duidelijkheid brengen in de mogelijke fasering hiervan.

1.6.4 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Omwille van de archeologische verwachting voor archeologisch potentieel uit de Romeinse en jongere periodes binnen het plangebied, net buiten het historische centrum van Wervik, wordt verder vooronderzoek in de vorm van opgravingen noodzakelijk bevonden (Figuur 36).

Figuur 36: Op te graven zone[23]

[23] AGIV 2016c

2 Samenvatting

De voorliggende Nota is een verslag van de resultaten van een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op een projectgebied aan de Hellestraat in Wervik. Dit onderzoek kwam er naar aanleiding van de resultaten van een Archeologienota in het kader van de aanvraag tot verkaveling met bijhorende infrastructuur zoals wegenissen en riolering. Binnen het Programma van Maatregelen bij deze archeologienota – die een bureauonderzoek omvatte - werd een prospectie met ingreep in de bodem onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

De resultaten voor het zuidelijke deel van het plangebied vallen mager uit. Het grote aantal recente verstoringen hebben de complexwaarde van eventueel aanwezige sites vernietigd.

In de noordelijke helft zijn verschillende sporenclusters aangetroffen die zouden duiden op de aanwezigheid van een nederzetting. Deze wordt in de Romeinse tijd gedateerd. Andere sporen die in de late middeleeuwen en nieuwste tijd zijn gedateerd, zijn eveneens gevonden. Deze laatste kunnen mogelijk in verband gebracht worden met de hoeve die zich sinds minstens de tweede helft van de 16^{e} eeuw op het terrein bevindt. Het is duidelijk dat het plangebied een groot potentieel heeft op waardevolle kenniswinst. Voor het plangebied is dus verder, definitief archeologisch onderzoek in de vorm van een opgraving nodig.

3 Lijst met figuren

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart 2
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) 3
Figuur 3: Aangelegde proefsleuven en kijkvensters op orthofoto met aanduiding weggevallen gebieden (digitaal; 1:1; 01/08/2017). 11
Figuur 4: Hoogtes Archeologisch vlak 13
Figuur 5: Hoogtes maaiveld 14
Figuur 6: Allesporenkaart 16
Figuur 7: S14.003 in het vlak 17
Figuur 8: Coupe S16.008 18
Figuur 9: Coupe S16.002 19
Figuur 10: Coupe S16.006 19
Figuur 11: Allesporenkaart noordelijke helft van het projectgebied met aanduiding sporenclusters 20
Figuur 12: Vlakfoto kijkvenster in WP8 21
Figuur 13: Coupe S9.003 21
Figuur 14: Detail sporencluster WP8 22
Figuur 15: Detail sporencluster WP9 23
Figuur 16: Coupe S15.004 24
Figuur 17: Detail sporencluster WP12 25
Figuur 18: Detail sporencluster WP12 26
Figuur 19: Detail sporencluster WP15 27
Figuur 20: Detail sporencluster WP15 28
Figuur 21: Coupe S13.002 29
Figuur 22: Coupe S15.003 29
Figuur 23: Het muurtje, S1.004 30
Figuur 24: Plangebied op de kaart van Deventer (omstreeks 1560) – Plangebied in het blauw aangeduid 32
Figuur 25: Vlakfoto van de bakstenen waterput 32
Figuur 26: Aardewerk uit S14.003 (V7) 38
Figuur 27: Profielen 44
Figuur 28: Referentieprofiel 1.1 (©BAAC). 40
Figuur 29: Referentieprofiel 1.3 (©BAAC). 41
Figuur 30: Referentieprofiel 1.4. 42
Figuur 31: Referentieprofiel 2.1 43
Figuur 32: Synthesekaart 51
Figuur 33: Op te graven zone 54

4 Lijst met tabellen

Tabel 1: Overzichtstabel van de aangetroffen sporen. 15
Tabel 2: Geraadpleegde specialisten 37

5 Bijlagen

5.1.1. Sporenlijst

5.1.2. Vondstenlijst

5.2. Vondstdeterminatie assessmenttabel CGP2 vooronderzoek

5.3. Fotolijst

5.4. Referentieprofiel Tabel_20170810

5.5. Referentieprofiel Uitgeschreven_20170810

5.6. Kaartmateriaal

6 Bibliografie

ACKE, B., BARTHOLOMIEUX, B. & BRUYNINCKX, T., 2016a. *Archeologienota Wervik Hellestraat (prov. West-Vlaanderen) Verslag van resultaten bureauonderzoek*,

ACKE, B., BARTHOLOMIEUX, B. & BRUYNINCKX, T., 2016b. *Archeologienota Wervik Hellestraat (prov. West-Vlaanderen) Verslag van resultaten Bureauonderzoek*,

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2016. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.

AGIV, 2016a. AGENSTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: http://www.geopunt.be.

AGIV, 2016b. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: http://www.geopunt.be.

AGIV, 2017. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, 2013-2015, Vlaanderen.

AGIV, 2016c. VLAANDEREN AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE: Grootschalig Referentiebestand (GRB).

BAKX, R. & PAWELCZAK, P., 2016. *Nota. Bavikhove, Eerste Aardstraat. DEEL 2: Verslag van Resultaten*,

BORSBOOM, A. & VERHAGEN, P., 2012. *KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P)*,

DYSELINCK, T., 2015. *Archeologische opgraving Wevelgem-Zuid*, Gent (Mariakerke).

GEOPUNT, 2016. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: http://www.geopunt.be.

Inventaris onroerend erfgoed, 2017. Wervik. Available at: https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121310.

VAN MINGROOT, E., 1995. Liste provisoire des actes des évêques de Cambrai de 1031 à 1130. In W. VERBEKE et al., eds. *Serta devota in memoriam Guillelmi Lourdaux, pars posterior: cultura mediaevalis*. pp. 13–56.